

Антропософски вести

Брой 67
ЙОАНОВДЕН
ЮНИ 2020 г.

ИЗДАВА СЕ ОТ АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Антропософията е път на познание и себеразвитие, който обхваща сферите на философията и науката, изкуството и социалния ред, предлага духовно-научни методи за развитие на истинско осъзнаване на реалността, дава обективно обяснение за човешката и световна еволюция. Основателят – д-р Рудолф Щайнер (1861 – 1925 г.) предоставя на всяка индивидуалност в пълна свобода обективно да изследва и провери фактите, изнесени от него за видимия и невидимия свят.

СЪДЪРЖАНИЕ

2. Старият и новият Йерусалим

6. Мистерията на Земята

9. Срещата със злото в Гьотевия „Фауст“

13. Светът днес и перспективите за новото десетилетие

15. За биодинамичното земеделие

16. Биодинамичното земеделие – идеалът за изграждане и управление на земеделско стопанство

20. С какви реалности и проблеми се сблъсква човек след смъртта

22. Народният лечител Петър Димков

23. Спомен за началото

24. Антропософски групи в България

Илюстрация от приказката „Железният Ханс“ на братя Грим – Дора Петрова

Красотата сияйна на света
ме кара от душевни дълбини
Божествените сили на живота мой
за полет във всемира да разгърна;
себе си да изоставя и
с доверие да се открия
в мировата светлина и топлина.

Рудолф Щайнер

СТАРИЯТ И НОВИЯТ ЙЕРУСАЛИМ

Живеем в свят, в който промените стават все по-интензивни. Заобикалящата ни действителност поставя въпроси и всеки от нас се стреми да намери отговорите, да си даде обяснение за случващото се - обяснение, което да е правилно и да удовлетворява питането на душите ни. Какво се случва всъщност, какви са духовните причини за събитията, които наблюдаваме, как да отсеем истината в морето от информация, която получаваме и как да продължим да живеем при новите условия? Антропософското познание е това, което фундаментално променя съзнанието и преобразява душите ни, което ни дава смелост и моралната сила да бъдем будни и с достойнство да продължим напред. През септември 1924 година в Дорнах Рудолф Щайнер изнася цикъл от лекции върху „Апокалипсиса на Йоан“, озаглавен „Лекции и курсове за християнска религиозна дейност“ и предначинен за свещениците от Християнската общност. Последната си лекция, той завършва със след-

ните думи, които можем да приемем в сърцата си като знак на надежда и съпричастност с духовните сили, движещи напред нашия свят: „Ако осъзнаем казаното в тези лекции не външно, а като вътрешен обет на сърцето и го поставим в светлината на правилно разбраната благодат, ще почувстваме и разберем, че божествените и човешките пътища се събират в настоящето. Михаил е великият посредник между тях. Нека отправим взор към делата му! Поглеждайки към тях ще научим какво трябва да се случи в бъдеще! Тогава не само ще прозрем в бъдещето добронамерено, но смело и с ентузиазъм ще се обединим в божествената воля, ръководеща хората, ще усетим свободата си, свързана със свободата на боговете. Това е, което трябва да чувстваме. И така, в края на всеки ден ще си пожелаваме следващият да бъде по-успешен. И тогава божественото око ще погледне надолу към нас и ще каже: „Да! Да бъде!“

Скъпи мои приятели!

Ако разгледаме това, което ни дава авторът на Апокалипсиса, би могло да се каже, че то е послание към хората, откровение към хората, но откровение, което се различава значително от това, което се случва, когато други, непроизтичащи от ясновидското познание съобщения, стигнат до хората. Авторът изтъква, че това е специално събитие, мощно просветление, от което той е в

състояние да направи посланието си към човечеството. По този начин, обаче, апокалипсисът действително изглежда като нещо, което се случва, като събитие, принадлежащо към прогреса на християнското развитие.

Можем да кажем: Голямата, надвишаваща всичко изходна точка на християнското развитие на земята, която преди можеше само да бъде съзерцавана и желана, това е, разбира се, самата Мистерия на Голгота. Но след това идват отделните факти, които трябва да се случат, за да може християнското развитие да продължи от Мистерията на Голгота през вековете към вечността. Такова събитие е откровението, което се случва чрез Апокалипсиса. Авторът на Апокалипсиса също е напълно наясно, че той не само поставя това, което *той* е преживял, в развитието на настоящето и го съобщава на другите, но и че това, което се крие в приемането и разпространението на Апокалипсиса, е факт.

Виждате ли, точно това е важно при разграничаването на християнството от другите религиозни вярвания, че в старите религиозни вярвания човек трябва да се занимава с учения, докато в християнското развитие съществен е актът

на Голгота и към него трябва да се добавят допълнителни действия.

Поради това не е от първоначално, фундаментално значение човекът да получава разтълкувани Евангелията, а същественото е, че християнството търси реална връзка с Мистерията на Голгота. Под влиянието на интелектуализма самото християнство в по-ново време придоби интелектуалистични форми. И така можа да възникне дори нещо като прословутата сентенция: Исус не принадлежи към Евангелията. Това би означавало, например, че човек би могъл да приеме съдържанието на Евангелията като учение, но не би трябвало да се вземе предвид учителят, който стои зад него. Твърди се, че само Отецът принадлежи към евангелията. Сякаш при Мистерията на Голгота по същество се касае само за това, че Христос Исус се е появил и е донесъл учение за Отца. Но това не е същественото. Важното е, че е осъществена Мистерията на Голгота, че Христос е живял на земята и е извършил своето дело. А учението е само допълнение. Затова християнството трябва отново да се бори, за да признае това, както и да го осъществи.

И така, като приема откровението, посветеният осъзнава, че този факт се е случил и че този факт продължава да действа чрез него. Това е важно в случая. Какво произтича непрекъснато от това? Нали, формално погледнато днес човек живее така, че през деня носи своите четири „обвивки“ - физическото, етерното, астралното тяло и Аза – свързани в една цялост. Когато спи, астралното тяло и Азът са извън физическото и етерното тяло, те се намират в духовната сфера на земната среда, която стои зад сетивно-физическите явления. Първоначално при днешния човек те не са настроени към способност за възприемане; те стават такива чрез посвещението. В съня си човек има смътно съществуване. При събуждането остава само едно общо усещане от

сънищата, които се появяват нощем по често описван начин. От една страна в духовния свят ние имаме астралното тяло и Аза на човека и те стоят там по такъв начин, че на първо време не могат да получат непосредствени впечатления за Христос и неговата същност. Тези впечатления остават смътни, неопределени. Точно както нощните впечатления остават смътни през деня, така и впечатлението за това, което е присъщо на Христос, се възприема така, както се възприема състоянието на съня от събуждащия се човек.

Знаем, че непосредствено след завършването на Мистерията на Голгота на земята е имало хора, които са били нейни свидетели и които на свой ред са предали непосредствените си впечатления от събитието на други хора. Освен това Христос обучава езотерично своите ученици и след Възкресението си и им дава някои важни указания. Така първоначално се разпространява импулсът в първите десетилетия след извършването на Мистерията на Голгота. Това, обаче, трябваше да приключи. Виждаме как то постепенно се изчерпва в определени кръгове. Може да се каже, че в гностичните писания и други по-стари версии на древните църковни учители, които все още са били ученици на апостолите или учениците на апостолските ученици, е имало мощни езотерични учения за християнството, които след това са били изкоренени от църквата, защото църквата искаше да отстрани това, което винаги е било свързано с тези учения: космическото. Изключително важни неща са унищожени, но прочитането на хрониките Акаша ще ги възстанови до последната точка, когато настъпи времето за тяхното възстановяване.

За външното историческо развитие би изчезнало онова, което беше тук като големи, величествени впечатления, но в момента, когато настъпи заплахата от това изчезване, дойде и Апокалипсисът. И ако Апокалипсисът се приеме правилно – опит беше направен от различни хора през втория етап след Мистерията на Голгота - ако Апокалипсисът, този грандиозен образ, този пророчески образ на еволюцията, се приеме правилно, тоест ако се приеме в астралното тяло и особено в организацията на Аза, тогава Азът и астралното тяло в спящо състояние ще носят навън в света на земната аура такова откровение - което, както ви казах още първия час, идва непосредствено от духовния свят, което е един вид писмо, непосредствено словесно откровение от духовния свят, свързано с вътрешно просветление. А това, скъпи мои приятели, това означава, че постепенно съдържанието е било гравирано в етера на земната аура от всички, които са приели Апокалипсиса с вътрешно разбиране. Така че човек може да каже: Основният тон в духовните обвивки на земята дава присъствието на Христос, който продължава да твори в земната аура.

Този Христов импулс влияе дълбоко на етерното тяло на човека всяка нощ, когато астралното тяло и Азът са извън физическото и етерното тяло. Но в повечето случаи човек не е в състояние, когато се завърне сутрин със своя Аз и с астралното тяло във физическото да намери отново това, което се съдържа като Христов импулс в етерното тяло.

Докато съдържанието на Апокалипсиса се възприема от учениците на Иоан, значението на думите се запечатва в

етера на земната аура. И тогава от заспиването до събуждането върху човешкото етерно тяло влияе това, което е запечатано в земната аура, което е запечатано още от големите, значими впечатления, които авторът или по-скоро получателят на самия Апокалипсис е възприел от божествената същност. Това означава, че тези, които изпитват влечение към Мистерията на Голгота, могат в състояние на сън да изложат своето етерно тяло на съдържанието на Апокалипсиса. Това е реално събитие. Чрез правилно отношение към Христос човек може да постигне такова състояние на сън, че това, което е причинено от съдържанието на Апокалипсиса в земния етер, от влизането на Христос в земната еволюция, да се запечата - така да се каже - в човешкото етерно тяло. Това е истинският процес. Това е налице като продължаващ акт на Апокалипсиса.

В свещеническата дейност може спокойно да се каже на човека, който ви е поверен в пастирска грижа: „Чрез тайната на Голгота Христос влиза в земната еволюция. На първо място, за да подготви хората, той направи това, което е дадено в Евангелията, така че хората - това трябва да се облече в подходящата терминология, която се използва за изповядващите - да поемат в своите астрални тела и в своя Аз съдържанието на Евангелията и по този начин да са подготвени да приемат Христовия импулс, когато се събудят в своето етерно тяло.“ - Тъй като обаче посветеният е поставен в развиващото се християнство, той е в състояние да включи в етерното тяло на човека това, което описва конкретно, което е в еволюцията на християнството през различните епохи досега и в бъдеще.

Виждате ли, по този начин ние имаме нещо в земната еволюция, което по същество е новост в сравнение със старите тайни учения. Защото какво всъщност дават старите мистерии на посветения? Те му предават това, в което човек може да погледне, когато обхване вечно предопределеното в света в неговата духовна същност, когато във външната физическа дейност намери божественото същество, което работи по своите пътища от вечността. Посветеният на древните мистерии не предявява претенции да получи в етерното си тяло нещо друго, освен това, което получава чрез резултатите от посвещението.

Християнският посветен не спира дотук. Той иска да приеме в своето етерно тяло онова, което с времето е навлязло в еволюцията на Земята, всичко, което е свързано с мистерията на Голгота и с Христос. Така че за християнството всъщност има едно започващо посвещение в откровението на Апокалипсиса. Това откровение е един вид начално посвещение не за отделния човек, а начално посвещение за цялото християнство; а отделният човек може да се подготви да участва в него.

Но с това, обаче, може да се каже, тепърва се отваря пътят за излизане извън принципа на природата - Отец. По принцип всяко старо посвещение по своята форма е посвещение в Отца. Търсели са природата и духа в природата и с това са се задоволявали. Защото самият човек е стоял вътре в този свят на природата. Но Христос се появява на земята. Той остава тук. Той извършва делото си на Голгота и остава тук. Това, което се случва чрез мистерията на

Голгота, не може да бъде прието чрез обикновеното старо посвещение, а човек трябва да се издигне в един свят на духа, който е различен от този, който течеше през старите мистерии. Това, което течеше през старите мистерии съдържаше надеждата, че Мистерията на Голгота ще премине и през новите мистерии. Сега, обаче, човек вече не се свързва с духа чрез природата, а директно чрез Христос. Стариият посветен винаги е избирал околния път чрез природата. Новият посветен - през първия век, но особено в по-късните векове след Мистерията на Голгота, истинският посветен се свързва с духовната същност на света чрез това, което посредством Христос се е вляло в света и чрез това, което се основава на Христос. По това време такъв посветен разглежда Апокалипсиса като нещо, за което казвал: Природата е единият начин за влизане в духовния свят; а това, което се разкрива от Апокалипсиса като грандиозно познание, е другият начин. Поразяващо и ощастливяващо е, когато при духовното изследване отново и отново срещаш хора - както казах, не в първия християнски век, а малко по-късно, през 2 до 6 век - когато срещаш хора, които казват например, че природата е велика - те са имали предвид това, което се е знаело за природата в древността - но това, което е разкрито от автора на Апокалипсиса от свръхсетивното, е също толкова велико или по-велико; защото природата води към Отца, но това, което се разкрива чрез Откровението, води чрез Сина към Духа. Към чистата, непосредствена духовност се търси път чрез Апокалипсиса.

В същото време, обаче, с това се показва реалната промяна, която трябва и ще настъпи в хода на човешкото развитие, ако хората станат достойни за това. В древността е било силно усещането, че човекът произлиза от духовния свят, но той има развитие, което го свързва силно с това, което среща във физическо - сетивния свят. Тази връзка се е усещала силно и е съществувало мнението, че човекът е станал греховно същество именно защото се е свързал с материята на земята.

Противоположно на това е трябвало да се подготви друго време, което е предвидено и предсказано от автора на Апокалипсиса. Той търси картината, подходящата представа, за да покаже пред душите това, което се крие зад тази тайна. И така той подновява и обобщава една идея, която е била често срещана в тайната еврейска доктрина. В еврейската тайна доктрина е казано следното: Душите идват от духовния свят. Те се обличат с това, което идва от земята и когато за външните, най-външните дейности на духа душите си изграждат къщи, възникват градове. Но когато обгръщат вътрешните дейности на човешката душа, възниква човешкото тяло, изградено от градивния материал на земята. Концепцията за изграждане на външни жилища се слива с концепцията за изграждане на собствено тяло. И това беше красива, чудно красива картина, защото е логично, на къщата да се гледа като на нещо, в което разпространението и продължаването на делата и процесите на душата намира своята обвивка. Човек е имал тази прекрасна представа: Ако за външните си дейности построи къща от земна материя, то стената на къщата, цялата къща, ще бъде обвивка за това, което правя. Това е просто разширено, бих искал да кажа,

втъврдено продължение на това, което човекът строи като свой първи дом, защото първо той изгражда дом за вътрешното осъществяване на душата и това е тялото му. И след като има тялото си като дом, той изгражда второ обиталище от съставките на земята. Разпространена е идеята тялото да се разглежда действително като обвивка, която човек облича тук, във физическия свят на земята. Ето защо това, което възниква от формирането на душата, се е разглеждало като строеж на къщи на хората.

В по-стари времена човекът наистина и външно силно се е сраствал с това, което е било негов дом. Нека да го рисуваме: Ето тук е неговото тяло с кожата. И ако в течение на живота си той получи още една друга кожа за външната дейност на душата, то това би било като обвивка, само че тя не расте сама, а човекът я прави за себе си.

Именно в еврейската тайна доктрина това сливане в овладяването на земното и в усвояването на земните съставки за човешкото развитие се разглежда по много специфичен начин. Вижте, що се отнася до физическото може да се признае, че земята е подредена по такъв начин, че да има северен полюс, където, тъй да се каже, се събира студът; и този северен полюс може да се опише физически и географски и да се разглежда като нещо съществено за земята. Еврейската тайна доктрина направи това и с духовната дейност, скрита в силите на Земята, и видя - като в смисъл на географски северен полюс - полюса на земята, където се влива всяка култура, където, следователно, са събрани най-съвършените къщи, и тя видя това в Йерусалим, в съвсем конкретния град Йерусалим. Това беше полюсът за съсредоточаване на външната култура около човешката душа, а венецът на този град беше Соломоновият храм.

Визуална времева линия на римско-еврейската война

Но се породи усещането, че в еволюцията на земята това е изчерпано. Онези, които разбраха еврейската тайна доктрина, видяха в това, което последва след мистерията на Голгота, в разрушаването на Йерусалим, не външно събитие, предизвикано от римляните. Римляните бяха само изпълнители на духовните сили, които вършат това, което е изцяло в плана на духовните сили. Защото те така си представяха: Този стар начин за търсене на съставки от земята за изграждане на човешкото тяло като къща е изчерпан. Тъй като Йерусалим е достигнал своето величие, всичко, което би могло да се използва от земята като субстанция, като материал за изграждането на човешкото тяло като къща, е изчерпано.

Превърнато в християнство, това еврейско тайно учение означава: Ако мистерията на Голгота не се беше случила, разрушаването на Йерусалим все пак щеше да се случи. Но в тази гибел на творещото с помощта на земята човешко същество не е заложено онова, което би могло да бъде ново изграждане. В известна степен семето за едно цялостно ново изграждане е положено в Йерусалим, който е бил предназначен да загине. Майката Земя умира в Йерусалим. Дъщерята Земя живее в очакване на друго семе. Телата и къщите на стария Йерусалим, които стояха там като корона на това, което се случва на земята, вече не се изграждат чрез използване на съставките от земята, а земята се издига като духовен полюс на стария Йерусалим. Вече няма да може от съставките на земята да се създаде нещо като стария Йерусалим. Настъпва друго време, заложено в мистерията на Голгота. Хората получават от горе това, което обгръща вътрешното им същество. Новият град се спуска отгоре (на фигурата) и се излива над земята: новият Йерусалим. Старият Йерусалим е направен от земята и нейните вещества, новият Йерусалим е направен от небето и неговите духовни съставки.

Една такава представа ще ви се стори първоначално странна в сравнение с всичко, което се мисли в наше време и с това, което сте научили от начина, по който се говори днес. Как си представяте в наше време анатомично и физиологично човека в неговото развитие? Той яде, получава вещества от храната в стомаха си, усвоява ги, изхвърля определени вещества и замества това, което трябва да бъде заменено с веществата, които поглъща.

Но не е така; човекът е тристранно същество, той е нервно - сетивна система, ритмична система и система на обмяната на веществата и крайниците. В същинската система на обмяната на веществата и на крайниците (Stoffwechsel-Gliedmaßen-Mensch) не постъпва нищо от субстанциите на храната, а тя се поема от нервно - сетивната система. Тя поема това, което се използва като соли и такива вещества, които винаги са разпределени фино във въздуха и светлината и ги отвежда в системата на обмяната на веществата и на крайниците. Системата на обмяната на веществата и на крайниците се храни отгоре надолу. Въобще не е истина, че тя получава своите субстанции от физическите храни. Ако някаква субстанция постъпи от земята в системата на обмяната на веществата и на крайниците, тогава болестта вече е налице. Всичко, което се абсорбира и усвоява от храната,

снабдява само органите на нервно - сетивната система. Специално главата е това, което по същество се формира от земята. Органите на системата на обмяната на веществата и на крайниците обаче са формирани от небето. Това, което е в ритмичната система, има балансиращо значение между двете страни. Човекът не яде кислорода във въздуха, а го вдишва. Това е по-груб начин за абсорбиране на нещо съществено чрез нервно - сетивната система, отколкото при системата на обмяната на веществата и на крайниците. Изключително усъвършенствано е дишането, чрез което човекът абсорбира това, което му е необходимо за системата на обмяната на веществата и за крайниците. За разлика от него дишането е нещо по-грубо. А това, което човек прави с кислорода - произвежда въглеродна киселина - е от своя страна нещо по-фино от това, което се случва, за да може храната, която минава през стомаха, да захранва главата. Преходът е при ритмичната система.

Това е истината за строежа на човешкия организъм и неговите процеси. Това, което се преподава днес по анатомия и физиология, е един абсурд пред лицето на истината, породен от материалистичния възглед. В момента, в който научите нещо подобно, знайте, че това, което изгражда човешкото тяло, не само идва отдолу, от растителното, минералното и животинското царство на земята, но и че това, което храни неговите често разглеждани като най-груби органи, е идващото отгоре. Ясно можем да си представим, че до загиването на Йерусалим е съществувал един вид излишък в храненето. След Мистерията на Голгота започва да става важно това, което идва отгоре.

Въпреки че хората са давали по споменатия начин обратен смисъл тези факти, днес развитието се осъществява на първо място по такъв начин, че в много отношения на мястото на старото хранене от долу нагоре основен приоритет придобива храненето отгоре. По този начин се трансформира и човекът. Нашите глави вече не са като главите на древните хора. Главите на древните хора са били оформени по такъв начин, че челата им са били разположени по-назад (фиг.7). Челата на днешните хора изпъкват напред, външният (предният) мозък е станал по-важен. Това е трансформацията, защото именно това, което става по-важно в мозъка, е по-подобно на храносмилателните органи, отколкото това, което е под него. Периферният мозък става по-подобен на храносмилателните органи на човека, отколкото фините тъкани на средния мозък, тоест продължението на сетивните нерви по-нататък към центъра на главата. Защото точно това, което е орган на обмяната на веществата, се подхранва отгоре.

Можете действително да разберете тези неща до най-малката подробност, ако имате воля да говорите срещу определени неща така, както казва авторът на Апокалипсиса: „Ето я мъдростта.“ Само че в нашите обикновени знания, които днес се ширят сред хората, няма мъдрост, а тъмнина. Това, което днес се нарича резултати на науката, определено е резултат на Кали Юга, на изключителното помрачаване на човешкия манталитет. Би трябвало това да се разглежда като тайна и да не се популяризира, защото езотеричното се състои в това, че остава в определен кръг.

Ново небе и нова земя [Откр.21:1], Библията на Мортие,
От колекцията на Филип Медхърст

Виждате ли, това започва от мистерията на Голгота, този растеж на новия Йерусалим. Когато земното му време е вече изпълнено, човекът ще е стигнал дотам, че не само ще вкарва небесната субстанция в собственото си тяло чрез сетивата си, но и ще разширява тази небесна субстанция чрез духовно знание и изкуство до това, което ще бъде външният град, до продължението на тялото в смисъла, в който го обясних. Старият Йерусалим е построен отдолу нагоре, новият Йерусалим наистина ще бъде построен отгоре надолу. Това е огромната перспектива, която произхожда от една визия, от свръх колосалната визия на автора. Пред него се издига това могъщо нещо: всичко, което хората са могли да построят, се издига от земята и това беше концентрирано в стария Йерусалим. Това вече приключи. Той видя това издигане и загиване в стария Йерусалим и видя човешкия град на новия Ерусалим да слиза отгоре, от духовните светове.

Това е целта, върховната тенденция на откровението на Апокалипсиса. Тя съдържа истински християнски човешки пътища и християнски човешки цели. Който сериозно се

опитва да разбере Апокалипсиса, няма как да не каже: Как да разбере, как да си изградя една такава представа като тази за стария и новия Йерусалим? Какво да правя, за да я възприема? Не мога да продължавам просто да говоря с тези картини, които за мен първоначално нямат съдържание, трябва да вляза в съдържанието." За да влезе в съдържанието, човек се нуждае от космология и възглед за човека, който може да бъде създаден само чрез нов мироглед като антропософията, чрез реално възприемане на духовния свят. Чрез Апокалипсиса се стига до антропософията, защото е необходимо средството на антропософията, за да се разбере откровението. Йоан е получил това откровение от духовните области, в които е била антропософията, преди да стигне до хората.

Ако искате честно и сериозно да разберете Апокалипсиса, трябва да го разглеждате антропософски. Старият Йерусалим ще се промени в духовно изграждане на новия Йерусалим, който ще се сътворява отгоре надолу. И хората трябва да се сраснат с това, което е изградено духовно. Те не трябва да виждат Апокалипсиса само в символно – теоретично - изобразителен смисъл, както правят библейските изследователи, а по такъв начин, че духът да бъде толкова реален за нас, колкото реално беше в течение на хилядолетия материално физическото. Най-важното е, че трябва да помним: Апокалипсисът не съдържа картини, а препратки към много конкретни факти, към това, което ще се случи, към бъдещето на човечеството.

Рудолф Щайнер

Дорнах, 13. септември 1924

Превод от немски: Агенция „Валера“

МИСТЕРИЯТА НА ЗЕМЯТА

Пандемията на Корона-вирус не е дошла като гръм от ясно небе. Това събитие може да се разбира като отговор на природата спрямо липсата на екологичен поглед на съвременното общество - призив на Земята за промяна. Отговорните учени признават това, за същото ни насочват и съветите на Рудолф Щайнер.

В мартенския брой на списание *Monde diplomatique* американският научен журналист Соня Шах, автор на книгата „Пандемия: Проследяване на зарази - от холера до ебола и откъде (New York 2015)¹“, написа забележителна статия, озаглавена „Откъде идва коронавируса?²“. Тя подчертава, че става дума за това „да се разкрие, че нарастващата ни уязвимост към пандемии има по-дълбока причина: все по-бързото унищожаване на местообитанията“. В своята статия Шах съобщава за големия брой нововъзникващи патогени

през 20 и 21 век, от ХИВ и Ебола до корона-вирусите, и описва обстоятелствата около тези събития. Шах описва унищожените местообитания на много видове и бягството на животните, които пренасят патогените в населените с хора места („Ебола е добър пример за това. Различни видове прилепи са идентифицирани като източник на вируса. Проучване, проведено през 2017 г., показва, че огнищата на вируса са били по-често срещани именно в райони на Централна и Западна Африка, където наскоро е имало до голяма степен разчистени гори. Ако отсечете дърветата на прилепите, вие ги принуждавате да използват дървета в нашите градини и във фермите ни.“

Според Соня Шах болестите, които се предават от комари, също са свързани с появата на епидемии и обезлесяване. Такъв е случаят и с болести, предавани от кърлежи. Освен това тя подчертава: „Загубата на местообитания увеличава не само риска от огнища на болести, но и поставя въпроса как се справяме с животни, които са предназначени за консумация от човека“. Тя съобщава за незаконната търговия или така наречените „мокри пазари“ (wet markets). Това са пазари, където се търгуват живи или прясно заклани жи-

1 <https://soniashah.com/pandemic-the-book/>

2 https://monde-diplomatique.de/media/demo/woher_comes_das_coronavirus.mp3 и <https://www.thenation.com/article/environment/coronavirus-habitat-loss/>

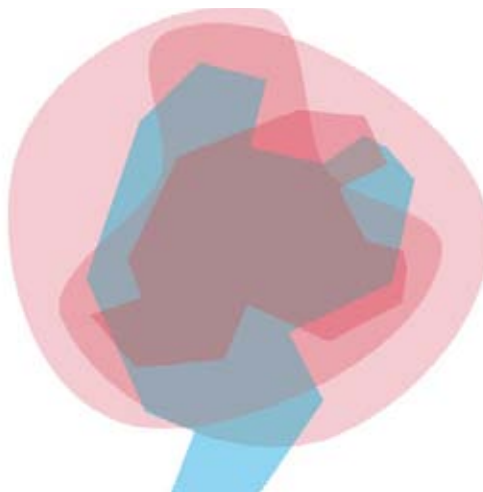
вотни и е налице физическа близост на отглеждани и диви животни, които никога не биха се срещнали в природата. Така „микробите могат щастливо да се движат и мигрират от един на друг“. По този начин „се разви коронавируса, който предизвика епидемията на Сарс (тежък остър респираторен синдром) през 2002/2003 г. и това може да е и произходът на новия коронавирус.“ Шах също така изтъква, че животните, натъпкани заедно в малко пространство в индустриалната система за производство на месо, преди да умрат в клиниката, създават идеални условия за превръщането на микробите в смъртоносни патогени - а също така описва много други пътища на епидемията и потенциалната пандемия.

Връзките са същевременно плашещи и впечатляващи и подобно на много неща и събития в настоящето насочват към всеобхватната цивилизационна криза и последиците от грешни, анти екологични политики, които все по-често връщат хората назад и водят до недоимък и мизерия, без промяна в посоката.

Корелациите, които тя извежда на преден план са ужасяващи и впечатляващи в същото време. Подобно на много други неща в настоящето, те насочват към всеобхватна цивилизационна криза - и до последиците от грешни, анти екологични политики, които все по-често се стоварват върху хората и без решителна промяна в посоката водят до бедност и мизерия. „Усилията на администрацията на Тръмп промишлеността да се освободи от всички екологични и други ограничения неизбежно ще доведат до унищожаване на все повече местообитания в Съединените щати, което от своя страна ще благоприятства предаването на животински микроби на хората ...“

«Патогени от най-страшния вид»

Понякога се твърди, че бактериите или вирусите не се приемат достатъчно сериозно в антропософската медицина. Това обаче не е така. Дори Рудолф Щайнер по никакъв случай не беше критичен към „бациловия страх“³ и „хигиенната“, мания като „модерно суеверие“⁴; той предупреждава за опасната реалност от това патогените от най-страшен вид да станат „разрушители на човешкия живот“⁵ и да доведат до „ужасни епидемии“⁶. Той обаче не спира дотук и това е важно да се помни в момента. В цялата работа на Щайнер винаги има индикации за това колко е важно да се засили въ-

Създавам обвивка, Фабиан Рошка, пролет 2020

трешната устойчивост на хората срещу бактерии и «бацили» (сред които Щайнер разговорно също приема и вирусите), чрез подходяща диета и начин на живот⁷, но и чрез вътрешно, душевно и духовно отношение⁸.

Според Щайнер⁹, заспиването вечер със „страх“ и с „материалистична нагласа“ подготвя „размножителното поле“ за патогенния ефект на вездесъщите микроби. Вътрешната нестабилност чрез страх, а също чрез „омраза“ или „ужас“, отслабва хората, отделните индивиди или цели общности и дава възможност за появата на по-големи епидемии¹⁰. В лекциите си той очертава по-широката връзка между културния

навик на „лъжа, клевета, лицемерие“ и появата на инфекциозни заболявания, предавани чрез промени в елементарния свят на силите¹¹ - намек, който дава на света дълго време да мисли за фалшиви новини и клевети от всякакъв вид¹². Според Щайнер „бацилите“ могат в известен смисъл да се разглеждат като „физически въплътени лъжещи демони“¹³ - въпреки че трябва да се отбележи, че не говорихме за отделни човешки проблеми, а за разрушителните ефекти на „лъжите“ на цивилизацията (като безогледен потребителски начин на живот в основата на цели творчески сфери и перфидната система на разрушителното и лицемерно „общество на екстернализация“¹⁴.

Понякога Рудолф Щайнер говори за „бацили“ като за „ариманични същества“¹⁵ и прояви на сили против Михаил¹⁶. На 14 октомври 1917 г. той отново описва борбата на Миха-

3 Рудолф Щайнер, Специализирани науки и антропософия (1920/21), GA73 а, Дорнах 2005, стр. 166

4 Рудолф Щайнер, къде и как да намерим духа? (1908/09), GA 57, Дорнах 1984, стр. 193

5 Рудолф Щайнер, Основни елементи на езотериката (1905), GA 93 а, Дорнах 1987, с. 233

6 Рудолф Щайнер, От съдържанието на езотеричните часове (том I: 1904-1909), GA 266 а, Дорнах 2007, стр. 414

7 Рудолф Щайнер, къде и как да намерим духа? cit. loc., с. 193 f. и От унитарната държава до троичния социален организъм (1920), GA 334, Дорнах 1983, стр. 43

8 Рудолф Щайнер, къде и как да намерим духа? cit. loc., с. 194

9 Рудолф Щайнер, Как придобиваме разбиране за духовния свят? Притокут на интелектуални импулси от света на починалите (1914), GA 154, Дорнах 1985, стр. 47; Нашите мъртви. Речи, мемориални думи и поговорки за медитация 1906-1924, GA 261, Дорнах 1984, стр. 15

10 Рудолф Щайнер, Основни елементи на езотериката, cit. loc., Стр. 233; Как да придобием разбиране ..., стр. 47

11 Рудолф Щайнер, Природата и духът - тяхната работа в нашия видим свят (1907-1908), GA 98, Дорнах 1996, с. 240

12 Албрехт Мюлер, Вярвайте малко. Съмнявайте се повече. Помислете сами. Как да разбулим манипулациите. Франкфурт 2019 г

13 Рудолф Щайнер, Теософия на розенкройцерите (1907), GA 99, Дорнах 1985, стр. 72; Рудолф Щайнер, Взаимодействието на духовните същества при хората (1908), GA 102, Дорнах 2001, стр. 206

14 Стефан Лесенич, До нас - потопът. Обществото на екстернализация и нейната практика, Берлин 2016 г.

15 Рудолф Щайнер, Нашите мъртви, цитиран, стр. 16

16 Рудолф Щайнер, Основни елементи на езотериката, cit. loc., стр. 234; Рудолф Щайнер, от съдържанието ... (том I), cit., стр. 256 ff. и стр. 414

ил с Ариман в свръхсетивните светове в течение на драматичния 19 век, поражението на Ариман и неговото „земно падение“ и казва в тази връзка: „Имаше [...] такава битка, при която тези ариманични пълчища, след като бяха захвърлени на Земята, доведоха в областта на Земята това население, което в медицинския свят сега се нарича бацили. Всичко, което човек има като бацилови сили, в което бацилите имат дял, също е следствие от факта, че след като тези ариманични пълчища бяха захвърлени на Земята, когато драконът бе победен, и като резултат от такава победа, ариманично-мефистофелският начин на мислене се е възприел от края на 70-те години. Така че може да се каже: В материалните области туберкулозните и бациловите заболявания имат сходен произход като сега съществуващия интелектуален материализъм [и националистическото и расисткото мислене] в духовно-душевно области; [тези] неща се изравняват във висшето познание.¹⁷»

“Знаците на времето говорят ясен език около нас. Природата, променяйки се, ни задава сериозния въпрос дали искаме да променим мисленето си, дали искаме да разпознаем, че от обръкване и страдание, не унищожението, а одухотворението на човека се разкрива като искане на космоса.” - Ита Вегман

Позоваванията на съдържание от този вид до голяма степен са чужди на ежедневно съзнание и според Щайнер те са били пренесени през вековете от тайни общества като розенкройцерите. („Във всички тайни учения в Европа се казва, че всички бактериални болести от съвременното имат сходен произход. Бациловите заболявания се проследяват до техния духовен произход. Това е езотерична традиция сред розенкройцерите и в други тайни учения, където се преподават тези неща.¹⁸” Но ако човек разбере връзката, която съществува между материалистичния начин на мислене - по отношение на себе си и миогледа на човека - и цивилизационният начин на живот, който се практикува в резултат на такова отношение, се появяват изявленията на Щайнер за духовната динамика на случващото се като всичко освен абсурдни - и те могат да бъдат прочетени като разясняващи контекста на забележките на Соня Шах. В лекция от Стокхолм на 17 април 1912 г. и в езотеричен сеанс в Кьолн на 9 май 1912 г. (един ден след първото му представяне за скулптурата на „представителя на човечеството“, създадена от силите на чудото, любовта и съвестта¹⁹) Рудолф Щайнер дори посочва връзката между жестокостта към животните за масова консумация на месо и появата на „бацили“ и болести, произтичащи от „бацили“²⁰.

Ита Вегман и мистерията на Земята

Ита Вегман открива първия брой на четвъртата година от нейното списание «Natura» («Списание за разширяване на изкуството на изцелението според хуманитарните и хуманитарните науки» почти четири години след смъртта на Рудолф Щайнер) в началото на 1929 г. със своя редакционна статия, озаглавена «Мистерията на Земята»²¹. Според Вегман става дума с новото издание от годишника да се обърне внимание на едно ново мислене, което в близко бъдеще трябва непременно да поеме по своята орбита. („Човешкото развитие е едновременно и земното развитие. Това ново мислене вече се е приближило до човека, като ние сме тези, които трябва да го подедем смело и последователно да го приложим във всички области на живота. Вегман публикува есета на Рудолф Хаушка в книгата «Natura» за Хляба и Земята и от Херберт Хан, за Хляб и Съзнание, от Валтер Йоханес Щайн, за Промяната на Земята и от Лили Колиско, за Хляб и Живак - и самата тя публикува основи размисли за Връзката на човека и човечеството със Земята. «Земята е сцена на човешкото развитие. Но това е станало само така, защото в най-дълбоката причина човекът има духовно - душевен произход.

Човешкото тяло е само обвивка за духовното и душевното. Развитието на тази обвивка е историята на земния човек и неговата земна среда. » Есето на Вегман трябваше да се изучи задълбочено за 100-ата годишнина на антропософската медицина и несъмнено е един от най-важните й текстове - също по отношение на това, което тя описва като „Меркурий“, древния „водач на душата“ и днешния „даряващ знанието и даващ импулс на действие“. В последната част от своето представяне Вегман се занимава с християнския възглед за прераждането и кармата в днешната епоха на Михаил като „се обсъжда не само повтарящият се земен живот и съдбата на човека [в тази епоха на културата и съзнанието], но и на връзката на хората един с друг и със Земята“. „Християнизацията на това учение се състои във факта, че съдбата на Земята е призната за включена в съдбата на човешките същества.“ Човекът, който живее сега, трябва да се чувства все по-отговорен за съдбата на цялата земна планета. Съвременното човечество започна да обхваща Земята като едно цяло чрез трафик и комуникации. По същество то днес напълно я е овладяло. Това създава за съвременното човечество онова, което никога досега не е съществувало: предопределена връзка със Земята като цяло. Това ще трябва да се вижда все по-съзнателно. » Античността налагала само много ограничена отговорност на човека и по същество оставяла контрола на света на боговете; но сега човечеството е отговорно за битието и бъдещето на цялата Земя. Природният процес и историческият процес, отначало рязко разделени, започват да се сливат все повече и повече. В стари времена това се случваше само от време на вре-

17 Рудолф Щайнер, Духовният фон на външния свят. Падането на духовете на мрака (1917), GA 177, Дорнах 1999, стр. 162

18 Рудолф Щайнер, Основни елементи на езотериката, стр. 233

19 Петер Зелг, Едит Марион, Рудолф Щайнер - Пластиката на Христос в Дорнах, 2018, стр. 21 ff

20 Рудолф Щайнер, Окултни изследвания за живота между смъртта и новото раждане. Взаимодействие между живите и мъртвите (1912-1913), GA 140, Dornach 2003, с. 139 е.; От съдържанието на езотеричните часове (том II: 1910-1912), GA 266 b, Dornach 2010, стр. 372/374

21 Ита Вегман, Мистерията на Земята. В: «Natura. Списание за разширяване на изкуството на лечението според хуманитарните науки», 4-ти том, 1929/30, стр. 1-6. Преиздаване в Петер Зелг, Културата на безкористността. Рудолф Щайнер, Петото евангелие и епохата на крайностите, Дорнах 2006, с. 87-98. Текстът е достъпен и на www.wegmaninstitut.ch

ме. Великолепният възрожденски град Венеция е изграден върху дървени колове в морето, които някога са били гора в планините на Далмация. Обезлесяването на тази гора предизвиква нарастваща климатична промяна. Това, което може да се види от малкия пример, ще бъде реализирано в бъдеще с по-мощни примери. Ако човечеството не успее да се справи с отговорността си, то в близко бъдеще ще се сблъска с природни явления, „които само е предизвикало, но не признава, че са предизвикани от него“.

Ще се появят феномени, за които няма обяснение - природата, която досега изглеждаше организирана според вечните закони, очевидно е била обърквана.

Всъщност се намираме на входа на нова световна ситуация. Природата се превръща в огледало на човешкото хаотично поведение. Това може да се види при бедствията и аномалиите. Човекът ги разпознава в огледалото на природата, без да има възможност да разпознаваме собствения си огледален образ в тях.

Ита Вегман пише за тези движения в края на 1928 г. и публикува три ритми на Сатурн в началото на 1929 г., преди повече от деветдесет години. Човечеството вече не е просто „на входа“ на епохата, която очертава, но вече е в средата, както се вижда от събитията от близкото минало и настояще. „Това се показва при бедствията и аномалиите...“ - в явленията на изменението на климата и всичките му последици, в бързата загуба на видове, в унищожаването на земния поминък и в епидемиите, във вътрешния и външния „климат“ на човечеството в „глобализиран свят“. „Природата се превръща в огледало на човешкото хаотично поведение.“

Соня Шах описва във в. «Monde diplomatique» аспекти на това „хаотично поведение“ и неговите последици. В крайна сметка е ясно, че взаимоотношенията и отговорностите все повече ще бъдат прозрени в областта на климата или на „антропогенните“ епидемии, макар и все още не във всички духовни причини. Но последициите трябва да бъдат разбрани бързо, преди да е станало твърде късно за Земята и за човечеството на Земята. По думите на Ита Вегман: «Знаците на времената говорят ясен език около нас. Природата, променяйки се, ни задава сериозния въпрос дали искаме да

променим мисленето, дали искаме да разпознаем това, че от объркване и страдание може да провидим не унищожение, а одухотворяване на човека като искане на космоса.

Антропософията и нейното духовно разбиране за света и хората са от първостепенно значение, актуални и по-необходими от всякога за спасението и изцелението на Земята.²² Става въпрос за практически стъпки, като цяло, но също така и на местно ниво - както и за незаменимите „действия от първо лице“ в разгара на хаотична криза.²³

Петер Зелг

Списание Гьотеанум, 13 брой / 2020 г.

Петер Зелг учи медицина във Витен-Хердеке, Берлин и Цюрих. Завършва специализирано обучение по детска и юношеска психиатрия и психотерапия. Ръководи института за основни антропософски изследвания на Ита Вегман и преподава медицинска антропология и етика във Витен-Хердеке и Алфтер. Книгите на Петер Зелг са преведени на 14 езика. Баща е на пет деца.

Превод: Ирина Папаро

²² Вижте също пионерската работа на Гюнтер Ваксмут «Земята и човека - техните зрителни сили, ритми и житейски процеси» (1945 г.), в която той представя Земята като жив организъм на повече от 400 страници. Човешките същества, както Ваксмут пише в предговора към второто издание през 1951 г., все повече предизвикват „ефекти в други области на Земята като цяло и в живите организми“, без да имат достатъчно разбиране за „по-големите връзки на такива жизнени процеси“ в техните екзогенни и ендогенни импулси, динамика и ритми. Но Земята със своите „сложни системи“, сфери и обвивки е структурирана с мъдрост „тяло“, което принадлежи на „живо същество“ и в своята цялост трябва да се разбира и защитава все повече и повече. Вижте също Петер Зелг, Климатични промени. Грета Тунберг и нас, Арлесхайм 2020

²³ Вж. Фридрих Долдингър, „Светлина през облаците“. Драмата на Долдингър от 1930 г., която се занимава с оцеляването на духовна общност на Михаил в апокалиптична ситуация, с изключително качество, е преиздадена през 2019 г. в коментирана форма (издание на Института Ита Вегман).

СРЕЩАТА СЪС ЗЛОТО В ГЪТЕВИЯ „ФАУСТ“

Бих искал да започна с няколко думи за Гьоте, защото той е тясно свързан с основната задача на Петата културна епоха – срещата със злото, а това е и темата на този семинар. Достатъчно е да цитираме само „Фауст“, който в тази връзка е произведение с изключително съвременно звучене.

През изтеклите седмици дори имаше представление на първата част на „Фауст“ в Мутенц, което си заслужава да се види както от положителната му страна, така и в симптоматичен критичен смисъл. Положителното е, че съкращението на текста е направено с много сериозно от-

„Фауст“ – представление в Мутенц, Швейцария

ношение. Няма опит за издигане над Гьоте или за подигравка. От друга страна, точно в началото, в Пролога, режисурата е малко ексцентрична:

Освен тримата архангели – Гавраил, Рафаил и Михаил – се явява и Господ. После в тази възвишена компания идва Мефистофел и иска да направи облог с Господ, че ще успее да отклони Фауст от правия път. Облогът е едностранен. Господ не прави облози; това е идея на Мефистофел. Но той получава разрешение да подложи Фауст на изпитание. В постановката в Мутенц обаче, Господ излиза на сцената в инвалидна количка, бутана от един ангел,

който изглежда още по-зле заради облеклото и куцащата си походка. В ръцете си Господ държи гумен глобус. Откъде идва инспирацията за такова режисьорско виждане? Със сигурност то не може да бъде мотивирано от нищо в Гьотевия „Фауст“.

Гьоте пише Пролога през 1808 г., когато е стигнал зрялата 59-годишна възраст. Първата част от трагедията „Фауст“ е завършена много по-рано, а сега, след смъртта на Шилер през 1805 г. той добавя Пролога, тази величествена рамка, в която става ясно как Гьоте вижда отношението между злото и висшата божественост. Бих искал тук да подчертая нещо, което може би повечето от вас знаят, но то е важно за следващото изложение. За Гьоте е ясно, че има само зло, на което е позволено да съществува, т.е., няма абсолютно зло и че този, който позволява злото е Бог, който, разбира се, не може да се счита за някакво слабовато същество в инвалидна количка, а който обгръща цялата драма с върховно могъщество. Господ разрешава на злият Мефистофел да има сила и власт, а не обратното. Нещо повече, именно Господ изпраща Мефистофел при човешкото същество, което ще бъде подложено от него на изпитание.

– Познаваш ли Фауст? – и това разрешение е много важно. Накрая Господ казва:

– Такива като теб нивга не съм мразил.
От всички духове, които отрицават,
присмехулкото най-малко ме е сърдил.
Човек е твърде склонен от дейност да клинчи,
предпочита несъмнено в покой да си живурка,
затуй му давам аз другар каквато трябва,
който подбутва, подтиква и *трябва*, като дявол, да работи.

Нарочно наблегнах на думата „трябва“. Тази роля е възложена на Мефистофел от по-висша гледна точка. Така вижда Гьоте отношението между злото и висшето Добро. Злото не е абсолютно; то е *позволено* поради дадените по-горе причини.

Без това метафизично разрешение не би могла да се разиграе драмата „Фауст“, която следва. Гьоте добавя Пролога, както казах, в зрялата си възраст, за да придаде на цялото една много смислена рамка.

Трите нива, на които се проявява злото

Когато човек обхване целия „Фауст“, ще различи три нива на действие на злото. Те се разкриват още в Първата част. Първото ниво се проявява в Пролога; то може да се нарече най-висшето, духовното или метафизичното ниво. Както казах, там става ясно, че има добри сили (Господ, архангелите), а после се появява Мефистофел като представител на злото и му се дава разрешение да отиде при Фауст, защото вярва, че може да отклони Фауст от неговия първоизвор.

Той получава разрешение да изпита Фауст. Това може да се нарече *метафизично* или *духовно* ниво.

После идва второто ниво. То се проявява в първата

част на трагедията, в нощния „монолог“. Тук злото отначало не се забелязва директно, но то действа, и то като следствие от метафизичното разрешение, дадено в първа сцена. Това ниво може да се нарече психично.

Нека прочетем добре познатото начало на монолога „Нощ“. Фауст е в кабинета си, седнал „неспокойно пред писалището си“.

– И философия, и право,
и медицина знам,
уви! И теологията здраво
изучих с плам.
И ето ме, безумец клет,
тъй умен, както по-напред!
Магистър, доктор ме зоват,
години десет водя за носът,
напред-назад, насам-натам
учениците си – и знам,
че никой нищо няма да узнае!

И после добавя, като един вид негативна кулминация: „Последно псе така не би живяло!“

Бих искал да насоча вниманието ви към това начало и да ви помоля да не забравяте сцената от Пролога. В какво настроение е тук Фауст? Можем да кажем, че е в настроение, в което Мефистофел вече действа. Той е започнал да действа върху това, което му е разрешено да прави отгоре и сега се вмъква в душата на Фауст. Резултатът е отрицателното настроение на Фауст в тази сцена, който отхвърля всичко научено с убеждението, че човек не може да знае нищо.

Той особено съжالياва, че е учил теология – при тези думи Мефистофел със сигурност би трябвало да си вирне носа. Фауст се чувства така, сякаш кучета са му яли главата.

С други думи: злото, на което в Пролога е дадена, тъй да се каже, зелена светлина, сега роптае в душата на Фауст. Това е второто ниво. Наричам го психично ниво, защото го разяжда отвътре. Човек не може да го разбере, ако е забравил Пролога. Защото в него се показват космическите предпоставки за това отдаване на самосъжалението. Фауст вече е станал истинска жертва на Мефистофел, който рови в душата му.

„Фауст“ – Рембрандт, около 1652 г.

Това е нивото, на което злото присъства у повечето хора в по-голяма или по-малка степен и се разкрива от време на време. То рови отвътре, но човек обикновено няма никаква представа откъде идва всъщност този вътрешен импулс. Той остава неразпознат. Мефистофел, работещ на психично ниво, е всъщност най-широко разпространеното проявление на неговото въздействие. То довежда Фауст до решението да напусне живота. Спасява го единствено мисълта за Великден или по-скоро импулсът на Великден, под формата на великденския камбанен звън и химните за Възкресението, които чува.

Забележителното при Фауст е, че той не е доволен от злото, което тътне и работи в него; той не иска да остане в това състояние. Обикновеният човек при известни обстоятелства се идентифицира с това, което се вълнува в него, или се опитва да стане безчувствен към него. Фауст не прави това. Той е склонен да търси познание и себепознание. Той иска да знае каква е тази възбуда в него.

Сега идва третото ниво. На тази неделна Великденска разходка едно от кучетата, които Фауст чувства, че са му яли главата, се появява, буквално, под формата на пудел. Вагнер, който го придружава, вижда само едно куче, но Фауст вижда повече: той вижда, че след кучето се носи „огнена спирала“. И вижда как тя чертае около тях „магически тайни кръгове“. Накрая „пуделът“, който последва Фауст в кабинета му, изведнъж се превръща в Мефистофел.

Това означава, че злото, което дотогава само е ровело във Фауст, е станало обективно свръхсетивно. Вагнер също е видял пудела, но Мефистофел остава невидим за него, защото само свръхсетивната познавателна способност възприема „същността на пудела“. Тази способност можем да наречем имагинативна. При повечето хора днес, които имат само очите на Вагнер, това трето ниво е изцяло забулено.

Първото ниво е дълбоко несъзнателно или забравено, ако човек изобщо го е осъзнал. Или с други думи, човек има окарикатурени идеи за божественото, детронизирано от човека в инвалидна количка.

Злото тук е на второто ниво, действено и разяждащо. Но най-вече, човек не знае причините за своите действия, защото не взема предвид намесата от свръхсетивното.

Третото ниво също обикновено не присъства: възможно е човек да иска и да може да обективира злото, прекратявайки възбудата, която то причинява в него. Това прави Фауст.

На езика на нивата на съзнанието, Фауст преминава от предметното съзнание към имагинативното (по-късно инспиративното) съзнание. Само тук злото може да стане нещо обективно за него свръхсетивно. Той се свързва с него все по-свободно и вече не е управляван от него както преди, когато то бушува неразпознато в него. Така Гьоте показва как Фауст стига до по-висше съзнание, защото само така той може да започне да обективира злото и да се изправи сво-

бодно срещу него. Естествено, Мефистофел непрекъснато иска да предотврати това, но въпреки усилията си, накрая не успява.

Трите нива, на които се проявява злото, са като скеле, по което човек се ориентира. Днес „образованите, просветени“ хора не вземат предвид първото ниво, дори един театрален директор, който иначе цени Гьоте. Второто ниво е познато и хората го изживяват, но не го разбират. Те усещат лично вътрешните изживявания, но не си задават въпроса какво им се разкрива чрез тях. Третото ниво е познатието за злото като свръхсетивна реалност, която работи в света на сетивата.

Антропософията, особено в наше време, има задачата да ни напомни за първото ниво (Пролога) и за развитието на третото ниво, обективното познание за злото, което Фауст все по-активно се стреми да постигне. Защото злото ни придружава през целия живот. Този въпрос ще разгледаме в следващия раздел.

Принципите на смъртта и злото, и тяхната истинска цел

Портрет на Гьоте , 1808/09 г.

В края на Първата световна война Щайнер изнася лекции, в които говори за необходимостта да се направи следното основно диференциране: първо, във връзка с принципа на смъртта в света и второ, във връзка с принципа на злото. И за двете той посочва интересно сравнение: когато един локомотив се движи по релси, очевидно е, че с времето това ще изтърка релсите. Но ще бъде съвсем погрешно да се каже, че целта на локомотива е да изтърка релсите, макар че тъкмо това се случва. То обаче е само „страничен резултат“ от действителната задача на локомотива. По същия начин трябва да

мислим и за смъртта. Смъртта в космоса, като духовен принцип – ние познаваме съществуването Мефистофел-Ариман, което е отговорно за нея – не съществува, за да донесе смърт на отделния човек. Това е само страничен резултат, както изтъркването на релсите от локомотива, който се движи върху тях. Отначало тази мисъл може да ни се стори странна. Но ако смъртта е само страничен резултат, която за много хора е вмешателство в живота им и те може би се страхуват дълго време от нея преди настъпването ѝ, каква би била основната цел на принципа на смъртта в света? Рудолф Щайнер пояснява: обучението в „способността на съзнателната душа“ и набляга на тази способност. Тя изисква принципа на смъртта, както и Чарлс Ковач прекрасно обяснява в коментарите си към темата за знака на Михаил.

Само със съзнателната душа, която в историята на човешката еволюция е свързана с работата върху физическото тяло, хората навлизат в действителната област на смъртта, но също и в областта на свободата. Това е най-големия резултат от силите на смъртта, които навлизат в човека; физическата смърт сама по себе си е страничен резултат.

По същия начин трябва да мислим и във връзка с принципа на злото. Ако се върнем на сравнението с железопътните релси, ще ни се стори, че целта на злото в света е да твори зло. Но тъкмо както физическата смърт е само страничен резултат от силите на смъртта, злите постъпки също са само страничен резултат от дейността на злото. Силите на злото не съществуват, за да причиняват зли деяния. Това, разбира се, не означава, че не трябва да ги избягваме или там, където те се проявяват като „странични резултати“, да не ги преценяваме категорично като зли.

Отново възниква въпросът: ако злите постъпки не са истинската същност на злите сили в света, както и износването на релсите не е същността на пътуването с влак, каква тогава е тяхната същност? Сега идва следващата изненадваща гледна точка: злото съществува, може да се каже в съответствие с думите на Господ, за да бъде позволено на Мефистофел да подбужда хората да не заспят, а той трябва да работи като дявол, за да може ние да развием следваща по-висша степен след съзнателната душа, а именно – духът-себе. Чрез срещата със злото човекът трябва да развие духовното съзнание. Но ако злите действия са страничен резултат от злото, какъв е основният аспект на злото? Какво трябва да считаме за основен аспект на злото, ако злите действия не са неговата същност? Дори без да се оправдаваме за всички лоши дела, което може да е много удобно? Нищо не се печели, когато някой твърди, че не е извършил зло (дори това да е вярно). А кой знае точно какви действия е извършил през всичките си инкарнации? Това би било само роптаене за страничните резултати. Истинското значение, същността, е склонността към злото. И тук никой честен човек не може да каже: аз съм нямал никаква подобна склонност.

Защитата на „неопетнената репутация“ е свързана само със страничните резултати, но не променя ни най-малко наличието на склонността към злото. Тук Щайнер задава въпроса: Къде е тази склонност? И отговаря съвсем категорично: у всеки човек без изключение. В контекста на това твърдение на Щайнер, можем дори да кажем: хората, които нямат такава склонност, няма да могат да напреднат към развитието на духа-себе! Те не могат да проникнат до съзнанието на най-висшия духовен живот, както се изразява Щайнер. Следователно, злите сили в космоса присъстват, за да може човек да преодолее склонността към злото у себе си и да стигне до по-висшето добро! Така че би било глупаво някой да протестира, че няма склонност към злото, защото на първо място, всички я имаме, и на второ място, без тази склонност не бихме могли да напреднем по-нататък към духовното. Ние имаме нужда от нея като движеща сила за духовния си напредък, вместо да я оставим да продължи да съществува като страничен резултат.

Това са необичайните, но много важни гледни точки, които Щайнер представя на 26 октомври 1918 г. в лекционния си цикъл „Историческа симптоматология“ (Събр. съч. 185).

Гьоте и Шилер, и склонността към злото

Тук още веднъж можем да обърнем поглед към Гьоте, който по свой начин изразява дълбокото си осъзнаване на тези неща. На него принадлежат думите: „няма престъпления, които при известни обстоятелства бих сметнал себе си за неспособен да извърша“.

Той прави едно единствено изключение и според мен то може да се докаже от начина му на живот. В една строфа той казва нещо забележително:

„По многото пътища, които съм изминал,
не сте ме срещали на пътя на завистта“.

С други думи, що се отнася за всичко останало освен завистта, той е запознат поне със склонността в себе си.

В случая с така наречените престъпници, тази склонност става действие. Това е разликата между тях и обикновените хора. Гьоте е запознат с тази всеобхватна истина от вглеждането в собствената си душа. Затова той не претендира, че няма такива склонности. Ако отрича, с известна гордост, че не е склонен да завижда, това е напълно разбираемо. Разглеждайки живота на Гьоте разбираме, че той не е бил подложен на изпитания във връзка със завистта към другите – поради простата причина, че е един от малцината в съвременната епоха, който, тъй да се каже, до голяма степен се е справил с вътрешната си кармична програма, ако мога да използвам този грубоват израз. Той последователно става първи министър, драма-

Дружбата между Гьоте и Шилер

тург, поет, учен, изследовател и предвестник на истинската теория за цветовете. Последната той счита за по-важна дори от своя „Фауст“!

Нека сега да представим най-важния му приятел и спътник в живота – Шилер. Той не би написал горната строфа. Той е абсолютно честен човек. Шилер познава завистта, не на последно място към Гьоте. Но тази склонност да завижда, в течение на задълбочаващото се приятелство с Гьоте, се изпарява, тъй да се каже. Гьоте също не се отнася към Шилер безпристрастно. Тяжното приятелство и за двамата означава надрастване на себе си. Една истинска творба на социалното изкуство, в която няма да навлизам по-подробно тук. Ще дам само един пример как двамата приятели израстват по един допълващ се начин душевно и духовно: Шилер пише своята „Естетика“, а Гьоте му отговаря с „Приказка за зелената змия и красивата Лилия“. Когато двама души надскочат своите сенки, възниква нещо велико.

Нека да обобщим: истинската функция на злото (като склонност) е развитието на духа-себе, както истинската

функция на смъртта е развитието на съзнателната душа.

Смъртта и злото съществуват заради развитието на повисшите членове на човешкото същество, с разрешението на Господ, и, разбира се, не някакъв слабост господ, когото тикат насам-натам в инвалидна количка.

Второто условие за окултно обучение

За да навлезем по-дълбоко в лекцията на Щайнер от 26 октомври 1918 г., особено във връзка със злото, трябва само да се замислим колко често хората се нахвърлят срещу лошите постъпки на другите, сякаш самите те са недокоснати от тях. Когато се критикуват „страничните резултати“, не трябва да се забравя, че основното (склонността) не е някъде там навън, а в нас самите.

В този контекст можем да си припомним едно от седемте упражнения в книгата за себеразвитие „Как се постигат познания за висшите светове“. Ще го намерите в главата „Условията за окултно обучение“. Имам предвид второто от упражненията, което очевидно се отнася за етерното тяло и се основава върху него. Когато видим някой престъпник, т.е. човек, извършил нещо зло, лицемерът ще се разграничи изцяло от него, защото си представя, че е по-добър поради простата причина, че има само склонност да извърши престъплението. Той удобно пренебрегва тази склонност, но тя е същността на проблема. Вместо да се счита за по-добър, наблюдателят може да си каже: защо ти самият не си извършил това дело? Може би се дължи единствено на по-добро-

то ти образование или просто на по-добрите обстоятелства, които са предотвратили у теб склонността да се превърне в дело, но не и на липсата ти на склонност. „Второто условие“, казва Щайнер, „е да изживяваме себе си като част от цялостния живот. От изпълнението на това условие зависи изключително много. (...) Сега вече аз се обръщам, примерно към един престъпник, по съвършено друг начин, отколкото по-рано. Вече съм сдържан в моята преценка и си казвам: аз също съм само един човек като него. И може би единствено възпитанието, което съм получил, ме е предпазило от неговата съдба. И тогава бързо стигам до мисълта, че този мой събрат щеше да бъде съвсем друг, ако учителите, работили с мен, се бяха занимавали и с него. Аз просто съм получил нещо, което на него е било отказано; моето благополучие аз дължа само на обстоятелството, че той е лишен от него. Така стигам съвсем близо до представата, че аз съм само малка частица от цялото човечество и че съм солидарно отговорен за всичко, което става по света“.

Към такива пътища за развитие може да се почувства насочен някой, който се стреми да проникне по-дълбоко в смисъла и загадката на злото, и който се учи да различава изхабяването на релсите от главното – съществуването на склонността към зло у всички нас.

Томас Майер

Списание „Сегашната епоха“, 2019 г.

Превод от английски език:

Диана Ботушарова

СВЕТЪТ ДНЕС И ПЕРСПЕКТИВИТЕ ЗА НОВОТО ДЕСЕТИЛЕТИЕ (Размисли и мнения)

Как възприемаме света днес и какво ни очаква през идните години? Как всеки от нас вижда в себе си действителността, различна от днешната и какво от днешния ден преминава в утрешния. Ето какво казват някои от председателите на секции в Гьотеанума.

Стефан Хаслер - Секция за словесно и музикално изкуство

Мобилният телефон в джоба

Една картина трайно ме впечатли по време на почивка в Мароко през 2019 г.. Бях там с дъщеря ми Хелене, която следва в Рабат и до известна степен владее марокански арабски език, поне дотолкова, че да може да общува с хората. Пътешестввахме из планините и стигнахме до такива отдалечени райони, където обикновените къщи са направени от глина. Хората се хранят клекнали отвън. Няма нито ток, нито вода и няма пътища, по които да могат да се движат автомобили. Едно от селата беше достъпно само с магаре и в селото можеше да се донесе само това, което едно магаре може да носи. Това беше приказно красиво място, което и преди 5000 години едва ли е изглеждало по различен начин. Изкачихме един склон и срещнахме едно семейство - от дядо до бебе - което беше ходило да бере арганови плодове, за да

добие масло от тях и разбира се, 18-годишният син носеше мобилен телефон в джоба си. Това означава, че и в този архаичен район чрез своя смартфон младежът е свързан с целия свят. Тази картина ме впечатли дълбоко в много отношения. Мрежата ни дава възможност да се свържем мигновено с всяко кътче на земята. Можем да комуникираме с хора от всички континенти и ежедневно сме предизвикани да насочваме съзнанието си към различни точки на земята, към взаимовръзки, които имат напълно различни условия и предизвикателства в сравнение с моите. Къщата от глина и формата на живота в това самотно село ми показаха днешното предизвикателство. Технически мога да се свържа с тези места за няколко секунди а след това да имам задачата да се поставя в тези толкова различни условия на живот и да размишлявам за различните душевни типове и индивидуалности. Това е съвсем различен свят! Картината показва какво се случва с всяка комуникация и ме пита дали мога езиково, емоционално да се впусна в този различен свят. Съвременните технологии ни дават възможност да се пренасяме в различни светове и всеки момент възниква въпро-

сът, дали притежаваме интереса и гъвкавостта, за да видим и разберем тази различност. Това е една постоянна покана към мен да се присъединя към този велик Аз, който обгръща целия свят.

Към този „един свят“, създаден от технологията, се прибавя като еквивалентен образ мисловната реалност. Решаващ да се срещнеш с този или онзи човек и изведнъж се натъкваш на тях. Това показва, че отговорността ни вече не се разпростира само върху нашите действия, но и върху това какво и как чувстваме и какво и как мислим. Не съм усещал това преди пет години и то едва ли се дължи на допълнително развита чувствителност, защото го виждам навсякъде и във всички поколения. Това е отличителен белег на нашето време - че ставаме отговорни за това, което желаем, чувстваме и мислим, или с други думи, аз винаги съм „в света“ с моя емоционален и умствен живот.

Йоханес Кюл – Секция по естествени науки

Да усещаш човечеството

Това, което особено ме впечатли през 2019 г., беше една случка в Южна Корея. Хората там пожелаха университетски курс през уикенда. Тази страна, намираща се на другия край на земята, има съвсем различна култура и езиково не можете директно да се разберете. И все пак съвместната ни работа за нула време така ни сближи, че си казах: тук намерих приятели. Долетях със самолет от Япония в петък и курсът започна в събота. Говорих за розенкройцерството и Михаилевата школа, позовавайки се на Рудолф Щайнер, както и за това, къде се е развила антропософията и къде това се е провалило. В края на предпоследната лекция някой от групата попита какво трябва да се прави напред. Бях малко безпомощен, защото в Южна Корея няма фасилитатори, които да улесняват, съдействат и подпомагат провеждането на часовете. След почивката се срещнахме отново и те предложиха да проведат тези разговори с мен през следващата седмица, през която щях да бъда на семинар за учители. Така между педагогическите семинари и лекциите се срещнахме за тези разговори. Въпреки превода и езиковите проблеми, въпреки различията в културния живот, ние се разбрахме по отношение на непосредствено човешките съкровени въпроси. Това ми напомни за едно предишно събитие в Япония: жена, която знаеше само няколко думи на английски, искаше да ми каже нещо. Тя ме погледна и започна с „I want to be honest“. И аз разбрах: „Искам да бъда честен спрямо някого“, това е човешко. Няма значение дали е Япония, шинтуизъм или будизъм, или друга социализация и образование. Специфичните отношения в Япония между жени и мъже и всички други различия в нашия случай не играят никаква роля. Когато изведнъж се срещнем непосредствено, „да бъдем честни“ е нещо всеобщо човешко. За това ми напомниха отново разговорите в Южна Корея.

В наше време е необходимо да предприемем само няколко крачки, за да се срещнем директно един с друг, независимо от културния и религиозен произход. Става реално преживяване това, което абстрактно разбираме под думата „човечество“.

Джералд Хефнер - Секция за социални науки

Идеите оживяват

В работата си последно се занимавах с нови форми на отношенията на собственост на предприятия, които съчетават предприемаческата свобода със социалната отговорност. Това е изключително актуално. Само в Германия през следващите няколко години 900 000 компании ще бъдат прехвърлени на други собственици. Днес родовата линия на наследяване в повечето случаи не е целесъобразна опция, а продажбата означава висок риск за компаниите. За приемника е важно да намери най-подходящия и най-способния. За да направим това възможно и да предпазим предприятията от разпродажба и чуждо управление, Арним Щойернагел и аз проведохме разговор с федералния министър на икономиката Петер Алтмайер.

Бяхме изготвили проектозакон за това, как компаниите могат да бъдат превърнати във форма на собственост, която винаги изключва външния контрол и засилва самоопределянето. При следващата среща се присъединиха 30 предприемачи, а в Берлин дойдоха 300 (а на следващия ден 600), които дискутираха с Петер Алтмайер и Анегрет Крамп-Каренбауер. Те участваха в създаването на фондация, която се ангажира с тази нова социална форма. Докато преди 10 или 20 години имаше много дискусии и философстване за нови форми на собственост, предприемачите и основателите на стартиращи фирми сега се събират, за да реализират това. Причините са много.

Компании възникват например, защото някои основатели обединяват своите възможности. Тогава партньорите си задават въпроса как могат да се предпазят от това, някой да напусне и да изтегли капитала си. Как компаниите да станат непродваеми? Този въпрос се задава от все повече хора, не като абстрактна идея, а съвсем практически. Искате да извървите този път, да предприемете конкретни стъпки. „Пазете се от скуката на чистия идеал“, казва Вилхелм Ернст Баркхоф. Така е. Това, което преди само се е мислило, днес вече често се прави. Троицият социален организъм е жив! Просто не винаги го забелязваме. Той живее, например в умовете, сърцата и ръцете на тези млади хора, които не се интересуват от чистата теория, а от това как идеалите стават реалност. Тук, със съвместни усилия и в задружната работа идеите оживяват.

Уели Хъртър - Съпредседател на секцията по земеделие
Климатични изменения - екологични, социални и духовни

„Вече се наблюдава едно осъзнаване в селското стопанство“, ми написа колега, намеквайки за предстоящата селскостопанска конференция. „Знаеше ли, че данните, потвърждаващи изменението на климата, са били известни още през 60-те години на миналия век и след това са били скрити от обществеността чрез милиардни кампании от петролната индустрия?“ Нима ние в Гьотеанума и в биодинамичното движение сме звездобройци? Много разбиране и малко защита на климата? Опитвам се да поддържам моя съзнателен поглед отворен по време на работа. Съзнание означава свят и дори реален свят, доколкото е израз на един предметен свят. Как да развия тази същност? Чрез действие, свързано с активното изпълнение на една необходимост. При това да не се отпуснеш, а по време на и след действието да се борим за известно просветляване на съзнанието - това е моят начин. „Погледа към външния свят мислено насочете към Михаил“, казва Рудолф Щайнер. Защото познанието, било то и духовно познание, не носи нищо, ако не влияе върху действието. Точно това казва Грета Тунберг: „Вие го знаете и не правите нищо!“ Да, защото притежаваме знание, което не води до

действие. Мъртво знание. И скоро ще имаме един мъртъв свят. За да имаме жив свят, ни трябва живо знание. Ако има възможност да спасим земята, то това ще стане между другото като се научим да я възприемаме като живо същество, като духовно същество и да я обичаме и да действваме по съответен начин.

Изменението на климата в екологичен план означава за нас да се справяме по различен начин с ресурсите, не само да разбираме земеделския организъм отвътре, но и отвън, от гледна точка на живото същество Земя. Изменението на климата в социален план означава, че социалният климат в много страни е на път да се разпадне. Какво става в Боливия, Чили, Ливан, Хонконг и - ръка на сърцето - във Великобритания, Франция ... и всъщност навсякъде? Ляво - дясно, избран - неизбран, протестиращ - полицаи ... старите схеми вече не действат. Необходими са нови оси за ориентация в социалния живот. Мисля, че става въпрос за възстановяване на концепцията за човешкото достойнство. Изменението на климата в духовен план означава ново опознаване на Аза. Азът не е даденост, той възниква. И това се случва в диалог. В диалог с другия Аз, със света, с висшия Аз сам по себе си. Като същество сред съществата. Не като его. Това изисква променено възпитание и самоподготовка. Пътят не минава през морални призови, а през психически климат, който дава възможност на индивида в диалог със света да надрасне сам себе си.

Превод: Агенция „Валера“

ЗА БИОДИНАМИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ

Скъпи читатели,

С представянето на дейността на Сдружение „Софера“, съвместно с редакционната колегия на вестник „Антропософски вест“ възникна идеята за рубрика, посветена на биодинамичното земеделие. Преглеждайки броевете на Антропософски вест ми направи впечатление, че има все още малко статии, свързани с темата. Една от първите обединяващи инициативи на отделните антропософски групи в България е именно инициатива, свързана с биодинамичното земеделие - организираната от Нева Кръстева и Бенджамин Стоицов конференция във връзка с биодинамичното земеделие, на която присъства и Манфред Клет, тогава председател на секцията за биодинамично земеделие в Гьотеанума.

В брой 17 на Антропософски вест за пръв път се споменава новосъздаденото „Сдружение по биодинамично земеделие“ под ръководството на Георги Акабаиев. Мнозина са хората и инициативите, които са поели да извървят този път:

Таня Благоева, която задейства инициативата да се издава наръчника „Посевните дни на Мария Тун“, Мими Найденова, Стефан Пенев, Зорница Вълкова, които откритостта за нас света на познанието за биодинамичното земеделие с ценни статии и споделяйки своя практически опит.

Биодинамичното земеделие работи със сили, а не само с вещества. В конвенционалното мислене използваме понятието субстанция, за да определим влиянието и въздействието във фермата, а когато говорим за биодинамичното земеделие, субстанцията не е вещество, а симптоматично действие

подобно на звук, вода, ритъм, жизнено качество, аромати и редица понятия, свързани с темата „Сетива и живот“. С този въспителен текст ще се опитам да обобща разбирането и прилагането на биодинамичните принципи.

В следващите няколко броя на вестника ще се постарая да представя и:

- Работа с препаратите през призмата на специфичното местоположение и индивидуалния характер на фермата - почва, климат, валежен режим, както и поредица - представяне на биодинамични ферми от различни региони на Земята и споделяне на специфичния опит с препарати, култури и семена.

- Елементалите при земеделската работа - опита на Артур Хермес, Хуго Ербе и др. Водата при биодинамичната земеделска работа - динамизиране на препаратите и значимост на формите на потока.

- Градините на Велета - лечебни растения, билки и подправки за разработването на лекарствени и козметични продукти.

- Култивиране на взаимосвързаност между земята, стопанския организъм и общностни взаимоотношения (към тази тема си представям вниманието да се насочи към нови административни и правни форми на стопанската организация, на общностни взаимоотношения, солидарно земеделие, включващи общности, отдаване на земята под аренда, като неразделна част от биодинамичното стопанство)

Ирина Папаро

БИОДИНАМИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ - ИДЕАЛЪТ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО

Веднъж Тон Баарс, професор по биодинамично земеделие към Университета в Касел, бил провокативно попитан от журналист „Вярвате ли наистина в сили от космоса, които влияят върху растежа и природата на растенията и животните?“ Само какъв въпрос! Та всеки фермер би го потвърдил! Нищо не работи тук, на нашата планета без Слънцето и Луната. Земеделието е една интелигентна игра с енергиите на Слънцето, като част от космоса, и силите, въздействащи върху или противодействащи на Земята. А нашият интелект стана толкова безобразен, че игнорира очевидните предпоставки на нашето съществуване. Все още не е изяснен въпросът с почвеното плодородие, непознати са за нас съществата и силите, които действат под Земята, но усилено (и с огромни финансови инвестиции) се проучва Марс от гледна точка на конвенционалната наука. Другото се счита за ненаучно или е оставено единствено на сетивата на биофермерите. Човек може да развие тези сетива, да преоткрие този усет, кога и как е най-благоприятният момент за работа със земята и това е посланието на биодинамиката и нейния източник, антропософията. Тази интуиция не може да бъде заменена със сензори, чипове и алгоритми, въпреки че те също се продават като решение за селското стопанство. Тези мимолетни впечатления на сетивата, този фин усет, лесно биха могли да бъдат пропуснати в наши дни. Но всички знаят: да наблюдаваш внимателно, да се заслушаш, да разпознаеш подходящия момент, да въздействаш навреме, това са действия, които вече спестяват много работа на полето. Да, именно усещането на фермерите за това, което се обърка в селското стопанство, доведе до наличието на биологичното земеделие, а насоките, дадени ни от Рудолф Щайнер полагат основите му, като свидетелстват за провидението и визията за духовното развитие на човечеството. Съзнателното отделено свободно време, време за вглъбяване и медитация е твърде малко и твърде рядко. Рудолф Щайнер, обаче ни предлага да поемем своя обучителен път, който води до въображение, вдъхновение и интуиция.

Как се изучава селскостопанският курс?

Осемте лекции и отговорите на въпросите могат да бъдат прочетени и изучени по различни начини. Можете да прочетете повече с практичната нагласа, какво трябва да се направи и как. Човек може да чете с агрономическа нагласа, как се разбира растежа, оплождането, естеството на животното. Човек може да подходи и изцяло антропософски - как се обяснява цялата теория на еволюцията, връзката между духа и материята. Всеки от тези подходи е усъвършенстван през последните 90 години и има своето основание.

Самият Щайнер винаги е разбирал резултатите от своите изследвания в хуманитарните науки като допълнение към текущото състояние на знанията в дадена област в практиката и преподаването. Основните познания по антропософия са били предпоставка за участниците в селскостопанския курс. Щайнер систематично разработва методологията и инструментите на антропософските хуманитарни науки и ги представя в пълна прозрачност.

От историческата дистанция можем все по-ясно да разберем факторите, свързани с времето, които са свързани и със земеделските, социалните и научните условия от 20-те години на миналия век. Мнозина изживяха и продължават да изживяват селскостопанския курс като източник на вдъхновение за ангажираността си със земята и с животните, в лабораторията, в кухнята, в магазина или в офиса - и днес можем да предположим, че това ще остане така дълго време.

В практиката на биодинамичното земеделие ефектът на космическите ритми е бил и се взема предвид много различно сред производителите. Обхватът се простира от хора, които вярват, че следенето на звездните констелации вече не работи, до тези, които вземат предвид астрономическите ритми възможно най-точно. Директната връзка между космическите ритми (особено чрез сидералния ритъм и 4-те елемента - огън, земя, въздух и вода) и растенията, когато се прилага градинарският календар, среща копнежа на много хора за нова свързаност с природата и звездите.

Земеделието работи чрез комбинация от много различни фактори, които са неразделни на практика. Всяко поле е напълно отворена система. Почти невъзможно е да се разделят външните влияния аналитично. Метеорологичните условия, местният климат, почвата, видът на торене и много други неща работят заедно. Всички тези условия могат да повлияят на чувствителността на растението към космически ритми. Друг, често забравян аспект, който оказва значително влияние всеки път, когато се опитате да направите нещо живо, е самият човек. За култивираното растение земеделският стопанин е много важна част от околната среда: то може да бъде определено от неговото внимание, ентузиазъм и чувствителност и чрез това да бъдат подобрени ефектите. Интересно е да наблюдавате различни хора и индивидуалностите им в техните ферми или опитни полета.

В осемте лекции за селското стопанство, които Рудолф Щайнер изнася в Кобервиц през юни 1924 г., биодинамичните препарати заемат централно място в четвъртата и петата лекция. Деветдесет години по-късно може да се каже, че в практиката биодинамичното земеделие, което се основава на духовно разбиране на взаимоотношенията между Човека, Земята и Космоса е това, което създава индивидуални земеделски стопанства със затворен цикъл, подобно на живи организми.

Обобщение на земеделския курс по лекции

Рудолф Щайнер представя курса в първата лекция като споменава икономически трудната ситуация в селското стопанство и казва, че целта на курса е да подобри икономиката чрез разширяване на професионалния хоризонт. Осъществяването на самото начало разширява селскостопанския поглед към космическите измерения, като дава пример с компаса: причината, поради която иглата на компаса е ориентирана в посока север - юг, не е в самия него, а във връзката му с магнитното поле на цялата земя. Съответно растенията са свързани с целия планетарен ритъм - Сатурн, Юпитер и Марс влияят

върху хранителната стойност на растенията чрез силиция, а Луна, Венера, Меркурий влияят на репродуктивната сила чрез варта.

Втората лекция запознава с термините на земеделския организъм и селскостопанската индивидуалност. В сравнение с човека, селскостопанската индивидуалност е обърната обратно, почвата се сравнява с диафрагмата. В своята функция са описани силиций, вар, глина и хумус. Растенията, всеобхватно и диференцирано се намират вътре в ритмите на космическия живот. Животните само отчасти, а хората до голяма степен са освободени от тези влияния. Животните осигуряват незаменим оборски тор за развиване на плодородието на почвата. Картината се очертава в голям мащаб - селскостопанската дейност с почва, растения и животни е вградена в полярността отгоре и отдолу, от слънцето и земята, от космическото и земното. Голямата планетарна структура на живота намира своето съответствие в малката структура на живота на земеделския организъм и селскостопанската индивидуалност. В третата лекция Рудолф Щайнер обсъжда веществата, които съставляват протеина като носител на живота на земята: сяра, въглерод, кислород, азот, водород. Като вещества те са носители или съществена конфигурация на духовни принципи на действие, които са описани по-долу. Сярата е изразът на духовните сили, които дават възможност за материализация. Въглеродът е носител на творческите сили, кислородът е носител на жизнените сили, азотът - на сетивните сили, а водородът има задачата да води материята обратно в духовното. Тези „пет братя и сестри“ са придружени от вар (похотливия човек) и силиций (благородния джентълмен). Чрез това описание се долавя как в съдържанието и обмяната на веществата, с които земеделците основно си служи, те присъстват и намират своя израз в духовната, душевна и жизнена дейност.

Четвъртата лекция носи прехода от основополагащите наблюдения към практическата насока. Взаимодействието на сили и вещества е илюстрирано в друг пример - храненето. Дърветата се характеризират като постоянни растения, а оттам се разглеждат компостът и образуването на хумус. Грижите за компоста се прилагат на практика. В нея се съдържа също и конкретно обсъждане за това как да се наслояват материалите, как да се подпомогне с вар, как да бъде покрит и др. Публиката е помолена да направи лична преценка с обонянето си за правилния ход на процеса на компостиране. Тогава се изисква разширяване на възможността на торенето. Отговорът е описанието на създаването и приложението на торово - роговия препарат. Тук е въведена епохална иновация чрез абсолютна простота. Следват сведения за силициевия препарат, но изключително оскъдно. Взаимодействието на двата се допълва с „едното побутва отдолу, другото подръпва отгоре.“ Торово - роговият препарат обогатява и допринася за здрава почва и силен корен, кварцово - роговият препарат повишава качеството на формирането на листа, цветя и плодове.

Препаратите за компост са разработени в петата лекция. Като въведение е дадена основна информация за торенето. Лесно разтворимите соли на минерални торове не могат да насърчат живота, затова трябва да се полагат грижи и да се използват по най-добрия начин традиционните фермерски торове. Независимо от това, все още има недос-

татъчен баланс за фермата; повече енергия се отделя от фермата с всяка реколта, отколкото може да бъде заменена от чисто органично - естествения процес - това може да се компенсира именно с динамични мерки чрез препаратите.

Първоначално е разработен препаратът от бял равнец: цветовете на белия равнец (*Achillea millefolium*) се събират, навлажняват и се пълнят в пикочния мехур на благороден елен. Напълненият по този начин мехур е окачен на слънце през лятото и заробен през есента. Зимува в земята и през пролетта можете да намерите хумусно вещество при изкопаването му, което трябва внимателно да съхранявате, докато не се инокулира с него оборския тор, течния тор или компоста, необходими са само хомеопатични количества. Този препарат подпомага процесите на образуване и усвояване на калий. За втория препарат, препаратът от лайка, цветовете на растението (*Camomilla officinalis*) се сушат.

През есента цветовете се пълнят в тънките черва на

крава, тези наденички от лайка също се заравят през зимата и се изкопават през пролетта. Приложението поддържа процесите на образуване и усвояване на калций. Третият препарат е подготовката на копривата. Копривата (*Urtica dioica*) се нарязва преди цъфтежа, изсушена се заравя без животинска покривка; тя остава в земята цяла година. Този препарат помага да се направи почвата разумна, т.е. правилно да бъдат управлявани азотните процеси. Следва подготовката на дъбовата кора - прясната дъбова кора, (*Quercus robur*) се настъргва на ситно и се пълни в черепа на крава (или друго преживно животно). Остава се да презимува в блатисто, кално място. Този препарат подпомага здравето на растенията и процесите, свързани с усвояването на желязо. Петият препарат е препаратът от глухарче. Цветята от глухарчета (*Taraxacum officinale*) се събират и изсушават през пролетта. През есента се увиват в мезентериум на крава и се оставят да презимуват под земята. При употреба той поддържа процесите със силиций. Последното нещо е подготовката на валериана. Валериановите цветя (*Valeriana officinalis*) се събират и се пресоват в прясно състояние. Когато се съхранява в бутилки на слънце, сокът става стабилен и подобно на останалите препарати се добавя към компостната купчина в много малки количества. Този препарат подпомага фосфорните процеси.

Шестата лекция дава познания за плевелите, вредителите и болестите по растенията. За да се постигне нещо

по тези въпроси, големият макрокосмичен изглед, въведен в първите две лекции, се използва последователно. Едногодишните плевели се характеризират със силна репродуктивна сила - това идва особено от Луната. За да се възпрепятства масовото появяване на тези растения, можете да съберете семена от тези плевели и да ги изгорите. Пепелта се разпръсква по нивите. Това води до инхибиране на тези растения да не поникват на това място от една до четири години. Принципът е един и същ при вредителите по животните, но практиката става малко по-сложна. Става въпрос за извличане на излишните лунни сили, които действат особено върху водата. Това се постига чрез третиране на застрашените култури с чай от полски хвощ (*Equisetum arvense*).

Седмата лекция се занимава с принципите и практиката на озеленяване чрез селско стопанство. Дървото е описано в своята функция за оформяне на околната среда: силите, формиращи плодове, са концентрирани в короната, камбият е носител на реалния живот и кореновата област става съответно по-бедна от жизнени сили. Насекомите са тясно свързани с тази структура. Особено се споменават земните червеи, „тези златни животни“. Освен това птиците живеят заедно с дърветата, което също създава връзка с гората и околната среда. Пеперудите живеят в близост до цветята и тревистите растения. Описано е влиянието на гората и функцията на влажните зони за усвояването на паразити и патогени. Намалването на земеделските земи в полза на екологичната компенсация може да доведе до положителен баланс за стопанството като цяло. Това, за което говори Рудолф Щайнер през 1924 г., звучи като най-актуална тенденция за селскостопанската политика. Споменават се живите плетове и способността им да осигуряват здравословна храна за домашните животни. Накрая отново има обща справка за даване и приемане в природата - „Растението дава, животното взема в кръговрата на природата.“

Осмата лекция акцентира на храненето - естеството на животното, растението и тяхното взаимодействие е описано в увода. Животното има изразено нервнo-сензорен полюс и метаболитен полюс на крайниците. В главата има земна материя и космически сили, в корема има космическа материя и земни сили. Описаните по този начин взаимоотношения в главата стават ясни за хората: мозъкът е земна материя, мислите са космически сили. Животното сега не стига дотам, че да формира мисли, остава с него - системата и не в мозъка, а в съдържанието на червата. Ако това се отдели като тор и попадне на корените на растението като тор, това дава възможност за оптимален растеж на растението от тези сили. Животните от своя страна се хранят от тези растения. По този начин селското стопанство се превръща в затворен организъм със своя индивидуалност в смисъл на пространство и време. След това се дава много специфична информация относно храненето - коренът като храна действа особено добре в главата, а останалата част от организма се образува от главата при младото животно, така че е полезно да нахраните телетата с моркови. При отглеждането на млади говеда това се допълва от узряло сено и ленено семе с цел да се даде възможност на творческите сили.

В края на курса отново е посочено значението, което има преценката и отговорността на земеделския производител: „Има голяма разлика дали един земеделски производи-

тел говори за тези неща или го прави някой, който е далеч от земеделието.“

Два допълнителни препарата за директно пръскане:

Първият препарат е торово роговият, наричан също 500 (след като Еренфрид Пфайфер намира 500 милиона аеробни бактерии на грам в готовия препарат) и се прави от пресен кравешки тор. Кравешкият тор се пълни в кравешки рог и зимува в плодородна почва в продължение на шест месеца. Препаратът е насочен предимно към укрепване на почвата и кореновата система, като същевременно „избутва растението отдолу“.

Вторият препарат е силициево - роговият, наречен също 501, като той е направен от фино смлян кварц, който се пълни в кравешки рог и се заравя, за да бъде изложен на летните сили на земята в продължение на шест месеца. Той е като „спрей на светлината“ и действа върху органите на въздушните растения, като „дърпа растенията отгоре“.

Шест препарата, които обикновено се добавят към тор и компост

Четири от шестте компостни препарата преминават през процес на ферментация през зимата в обвивка от животни, която е заровена в земята. Това става, след като са били изложени на силите на лятото. Пикочен мехур от благороден елен се използва за препарат от цвят на бял равнец (502), тънки черва за препарата с лайка (503), череп на крава за приготвянето на препарат с дъбовата кора (505) и мезентериум на крава за препарат от глухарче (506).

Другите два препарата не изискват опаковане. Това са препаратът от коприва, който се заравя директно в земята за цяла година (504) и течният екстракт от цветята на валериана (507). Трансформацията на жива материя (почва, растения, животни и храна) в резултат на използването на най-малките количества метаморфозирани вещества в препаратите създава уникален импулс, характеризиращ биодинамичното земеделие.

Биодинамичното земеделие се явява прародител на всички форми на алтернативни земеделски практики и до голяма степен бариерите, които остават непреодолими за стопаните и градинарите са свързани с отсъствието на задълбочено вникване в произхода им и само повърхностно чрез прилагане на практики и външни наблюдения. Има много начини как да бъде представен един приятел, като всеки

има своите силни и слаби страни. А. Лоранд ни говори за биодинамиката като за едно живо растение - корените, това е нейната философия и история, отглеждането - стъбла и листа - това са обученията и практически демонстрации във фермите, цъфтеж и плододаване - това е уникалната работа във всяка индивидуална ферма и градина според представите на биодинамиките, които работят там. Това са и трите стълба на биодинамиката - историята и философията на земеделските практики, биодинамичното движение - като мрежа от ферми и ръководни институции, организации и техните лидери и целите които те поставят и набор от практически методи, индивидуално разработени препарати, които използват отделните практикуващи.

През 1929 г. е създадена Асоциацията Деметра, свързана със сертифициране на земеделски стопанства и преработка на храни. Тя определя високи стандарти, които и до днес остават много подробни и изчерпателни. Биодинамика-

та е основана за завръщането на много регенеративни, биологични и екологично безопасни селскостопански практики, като подобрени сеитбообращения, покриване и мулчиране, интегрирано производство на животни и компостиране. Биодинамиката също въведе няколко нови метода, включително акцент върху балансиране с естествените ритми, акцент върху превенцията на вредителите, а не само върху управлението и върху използване на „алтернативна медицина“ за фермата като цяло. Днес по целия свят има асоциации за биодинамика и Деметра - сертифицирани стопанства, включително в страни като Египет, Индия, Бразилия, Южна Африка, Нова Зеландия, Австралия и Филипините. Биодинамиката, обаче, все още е най-силна в Европа, особено в Германия, т.е. където има над 1300 сертифицирани ферми и градини Деметра, произвеждащи над 3000 сертифицирани продукта. В САЩ има приблизителни оценки за около 50 000 декара биодинамично управление. Всяка държава, всеки регион има различно отношение към различните организации и насоки и има много фермери и градинари, които практикуват някаква форма на биодинамика, без да са получили сертификата.

„Био“ и „Динамично“

В биодинамиката има методи, които на пръв поглед из-

глеждат чисто екологични, т.е. въпреки духовния си и философски произход, можем да опитаме да ги организираме по следния начин - от страна на „био“ са:

- Биоразнообразие (поликултурно отглеждане срещу монокултурно, както и интегриране на „дивото“ и непродуктивно местообитание, с акцент върху защитата на редки и застрашени видове);
- Плодородие на почвата (стрежежът да се поддържа жива и жизнена почвата, като основно местообитание на корените на растенията, грижа за хумусния хоризонт и наличност на хранителни вещества, почвата като пръв източник на защита на растението)

Някои от по - „динамичните“ идеи / методи включват:

- Разбиране на стопанството не само като част от локалния регион, но и като място между небето и земята, като живо същество: истински, жив, отчетливо осъзнат организъм с биологични и духовни качества.
- Създаване на наблюдателност и съвместна работа с ритмите на Космоса, следване на ежедневни, месечни и сезонни модели при отглежданите култури; да се научим да се храним със сезоните; наблюдение и изследване на влиянието на слънцето, луната, планетите и съзвездията върху растежа и здравето на почвата, растенията и животните.
- Развиване на „фермерска индивидуалност“ - включително придобиване на способност за диагностициране
- Използване на природни средства, хомеопатия и антропософски медицински препарати за фермата, като тор и препаратите за компоста и директни полеви пръскания, билкови и компостни чайове; пасти за кора; алтернативна ветеринарна помощ.
- Стремеж към укрепване на естествените (но и отслабващи) сили на растеж и възпроизводство от една страна и качество на зреене - хранителни вещества от друга (в растение и животно) чрез комбинация от гореспоменатото.

Биодинамиката се стреми да подпомага, възстановява силите, процесите и явленията в природата, използвайки естествен, цялостен и духовен подход.

Социална ангажираност

Описанието на биодинамиката би било непълно без дума за социалната отговорност. Много хора, участващи с идеите на Щайнер и практикуващи биодинамика често търсят подобрени социално-икономически условия като неразделна добавка към естествената грижа и духовното качество, които ценят. Днес има много биодинамични ферми пряко, тясно или поне до някаква висока степен, свързани с други грижи, социални институции като домове за хора, нуждаещи се от душевни грижи или възрастни хора, образователни институции за деца и юноши, групови домове, колежи, болници и клиники или други обществени организации. Пионерни бяха през 60-те и 70-те години биодинамичните ферми в Европа, които поведоха нов вид „общински стопанства“, търсещи нови вътрешни и външни социално-икономически отношения. През 80-те години в САЩ се роди „земеделие, подкрепяно от общността“ отново сред биодинамичното движение и бързо се разпространи в много производители на органични продукти.

Ирина Папаро

С КАКВИ РЕАЛНОСТИ И ПРОБЛЕМИ СЕ СЪБЪСКВА ЧОВЕК СЛЕД СМЪРТТА

Преминавайки през земния живот, всеки човек се подготвя за смъртта съзнателно или несъзнателно. Рудолф Щайнер е отделил много внимание на тази тема и можем да обобщим неговите думи така: Умирайки, човекът изоставя физическото си тяло. След два - три дни той напуска и етерното тяло. Това се случва по време на лунната фаза. Днес Ариман силно възпрепятства това освобождаване. Човекът напуска и душевното си тяло, след като изтече приблизително времето, което той е употребил в земния си живот за сън. В продължение на трите дни след смъртта, когато съзнанието още е свързано с етерното тяло, съществува на Аза разглежда своя земен живот и „прочита“ най-важните житейски събития. Във втория период се преосмислят дълбоките душевни преживявания, свързани не само със собствения деяния, но и с онези влияния, които той е оказвал на други хора. След смъртта се разпада не само физическото тяло. Жизненото тяло, носещо в себе си четирите основни жизнени субстанции, също се разпада. Разпада се и душевното тяло, образувано от емоции и представи, стремящо се към по-широки взаимовръзки. Само неговият Аз, духовното ядро на човека, обогатен от опита, осъществява в духовния свят обзора и преработката на случилото се за времето на всичките му земни животи. Въз основа на тази преработка, Азът определя целта на бъдещия си земен живот. Тогава към него пристъпва Луцифер, за да плени душата му, но същевременно идва и помощ. От сферите на Юпитер, Сатурн и Слънцето душата се насочва към простиращия се пред нея нов земен живот. Този преломен момент на развитието Рудолф Щайнер нарича „Мирова полунощ“.

Мирова а полунощ е обзор, преразглеждане на земния живот и получаване на помощ, както от човешките души, така и от висшите същества. Остава само вечното същностно ядро на душата, обогатено от преживения опит. Преди новото раждане, инкарнирайки се,

това душевно ядро отново привлича към себе си онази душевна субстанция, от която то се нуждае за по-нататъшната работа върху своята карма. По-късно, на Земята то се свързва с онези явления, които му дават възможност да работи над себе си по-нататък.

В нашата цивилизация такива явления в най-добрия случай се възприемат като обект на фантазията, защото духовните светове се търсят само сетивно. Неантропософски-

те светогледи разглеждат от различни гледни точки преминаването през процеса на смъртта. Според традиционната християнска вяра, починалите се движат в посока „към светлината“, често покровителствани с любов от членовете на семейството, починали по-рано. Следвайки същата традиционна вяра, Сатаната очаква починалия с нечиста съвест и особено суицидния. Обхванат от силен страх, той не може да се придвижи напред в духовния свят. Починалият индиец лети под знака на ландшафта. Китаецът вижда себе си реещ се в облаците, населени от душите на други починали китайци. Но най-големи трудности очакват материалиста. Той твърдо вярва, че след смъртта си ще премине в „нищото“, но нищото не съществува. И неговата душа остава такава, каквато е била в земния живот. Тя не може да се развива, не се освобождава от земния план. Силно заблудените хора здраво се държат за това, което им е известно: техните машини, техните бюра, дихателните апарати в болниците, високата температура и други. За да бъдеш толкова заблуден след смъртта, не е задължително да си бил закоравял материалист в земния си живот. След смъртта си такива души могат да завладяват живите, без да осъзнават това. Те се всмукват в етерното тяло на живия човек, особено на болни хора, наркомани и такива, с които са били тясно свързани кармически.

Американският духовен изследовател А. Монрое за първи път се е опитал да открие научната основа на такива явления. Той е изобразил на карта онези области, където починалите не напускат земния план. Монрое открил в духовното си изследване определен род души, които напомнят спящи, блуждаещи хора. Тези хора са физически мъртви, но сами не знаят това и са принудени да бъдат свързани с времевата и пространствена материя. Монрое смята, че техният брой нараства и затова трябва да бъдат духовно изследвани. Той разделя тези души на няколко групи. Една от тях е малка група диваци, които не осъзнават своето състояние, но забелязват, че са различни от инкарнираните човешки души. Те се чувстват свободни от задълженията и отговорностите на физическия живот. Такива души не са способни да умрат и имат нужда от определена помощ, за да се освободят. Тази помощ е специална духовна терапия, насочена към работата на Ариман. В този смисъл за нас голямо значение имат думите на Бенедикт от мистерийните драми на Рудолф Щайнер в последната картина на четвъртата драма, където той се изказва категорично и много ясно:

БЕНЕДИКТУС:

Ти който и да бъдеш, на доброто ще послужиш само,
Кога не искаш в себе си самия да стремиш се,
Когато в мислене човешко се изгубиш
И тъй отново ще възкръснеш в ставането на света.

АРИМАН:

Сега настъпи вече време, щото много бързо
Аз от кръга му да изчезна; щом духовно виждане

Ще може да ме мисли също в моята действителност
 За него скоро в неговото мислене възниква
 Едната част на силата, която бавно ме унищожава.
 (Ариман изчезва)

След тези думи Ариман изчезва. Той не понася такова умиране. В духовната терапия ние виждаме, че починалите, въвлечени в сферата на Ариман, първоначално не се осмеляват да открият себе си и се страхуват. Те се откриват едва тогава, когато разберат, че ние сме готови да ги приемем с любов. Целта на духовната терапия е да се подпомогне по-нататъшното придвижване на такива души и тяхното обединяване със собствената им висша същност. Срещата в духовния свят с починал човек, който съзнателно е преминал прага, е общо взето рядкост.

Една по-голяма част от душите, преминали прага, не успява да намери пътя към своята висша същност. Можем да разделим такива души на няколко групи. „Спящите“ са най-разпространеният тип души сред тях. Втората категория души са „привързаните“. Те имат някакво съзнание, но не са свободни от своето обкръжение. Третата категория са „заблудените“. Те осъзнават себе си като свободни от онези места, където са живели, но блуждаят и не могат да продължат напред. Четвъртата група са „сумрачни жители“, които имат малко по-развито, но все още тъмно и неясно съзнание. Макар и да знаят, че са починали, те не се освобождават от земния свят, а си създават някакво собствено душевно обкръжение. Петата група живее в явни сънища. И само една малка група от съвременните души е пробудена и успява да продължи пътя си нагоре. От специална духовна терапия се нуждаят първите четири групи души. Те се задържат след смъртта си в ниските кръгове на душевния свят и търсят такава терапия, която да им помогне да продължат по-нататъшното си придвижване и обединяване със собствената им висша същност. Неосъзнато и заблудено преминаване на прага се случва преди всичко при внезапна, неочаквана смърт, при умиране с голям страх, с ярост или под наркоза.

Болезтта като шанс:

Няма нищо ново в това, че болестта и кризите са кармически шансове. Разглеждайки този въпрос, Рудолф Щайнер описва както общите закономерности, така и индивидуалните случаи, например вродените заболявания и нещастните случаи. Но в традиционната медицина болестта не се възприема като шанс. Днес лечението на сериозните заболявания обикновено се свежда до цялостна медикаментозна зависимост чак до края на земния живот. За тази цел се използват медикаменти, които понижават кръвното налягане, разреждат кръвта или други. В отделни случаи тези медикаменти могат да се използват правилно, но в своята основа болестта не се лекува с такива средства. Съвременната медицина все повече маскира кармическата страна на болестта. В духовната терапия смисълът на болестта се търси съзнателно, провокира се волята за съзнателна среща с Пазача на прага и се очаква кармическо осъществяване.

За успеха на такава терапия преди всичко е необходим много точен и прецизен подход към въпроса за смъртта. Не-

обходими са и откровени разговори за смъртта и за това какво се случва в това време. С тях човек се научава на освобождаване и прощаване със земния живот. Когато душата успее да преживее и осъзнае това, че физическото тяло е изпълнило своето предназначение, тя с благодарност и благодарност може да го повери на неговата среда. Ние можем да обърнем вниманието на боледуващия върху пътя от земята след смъртта към висшите светове. При продължително и сериозно боледуване на наши близки, можем да насочим вниманието им към този път. А най-голяма полза за починалите е да се вслушат в четенето на любимите си хора. Четенето на текстовете, които Рудолф Щайнер е дал за починалите, е една от най-добрите терапии. Ясно е обаче, че хората, които в земния си живот не са имали духовни интереси и след смъртта си остават невъзприемчиви към такива текстове.

Душите, за които тези текстове са били недостъпни, са невъзприемчиви към тях и след смъртта, но понякога те могат да бъдат пробудени от своята тъмнина. Благодарение на нашата помощ, те се пробуждат и вече не съвсем спящи започват да виждат отблясъка на своя Пазач на прага, както и това, което времето очаква от тях. Разбира се, твърде често това е много трудно да се постигне. Съществуват починали хора, които абсолютно не са съгласни да приемат такава помощ. В края на живота за тях е възможно да възникне подобна ситуация като тази на Ахасфер: на прага на смъртта той не може да намери покой. Точно такава ситуация е заплашвала съдбата на човечеството в края на 19 век, но в 20 век всички прегради вече са сломени. Що за сили са се втурнали в нашия живот? Разбирането и осъзнаването на това постепенно влиза в нашето съзнание. Първата и най-важната крачка е срещата със собствения ни Ангел на смъртта. С него започват мистериите драми. Сега той е активно действащ в инкарнационната терапия. Благодарение на тази терапия душите, които имат нужда от помощ, могат да получат нови възможности и нова карма.

Мариана Каролюс
 антропософски лекар и психотерапевт

Превод: Веселина Велкова

НАРОДНИЯТ ЛЕЧИТЕЛ ПЕТЪР ДИМКОВ

В нашата епоха има двама духовни предводители, велики личности - импулсирани, водени от Духа на българския народ - това са Лечителят Петър Димков и Учителят Петър Дънов с духовно име Беинса Дуно. Петър Димков е създател на цяло направление в родната ни природна медицина и природосъобразен живот в нашето столетие с международно значение. Също така пише научни трудове и прилага цялостно лечение – не само за физическо, но и за душевно и духовно здраве. Петър Дънов основава духовното течение „Бялото братство“, разпространено в много страни в света. То е не само духовно учение, но и начин на живот в братски общности, близо до природата. Тези велики духовни водачи в нашата епоха са продължители на духовното направление на Орфей и Орфизма, на Боян Мага и Василий Врач - на богомилите с християнско учение, морал и ценности на автентичното християнство от първите векове след Мистерията на Голгота. Петър Димков преживява един дълъг живот, шестдесет години от който, посвещава на успешното лечение на десетки хиляди болни, много от които с неизлечими от официалната медицина болести. Той е роден на 6.12.1886 г. в София и умира на 4.10.1981 г. на 94 годни.

В биографичната книга „Петър Димков добре познатият. . . непознат“ биографът му Николай Кафтанджиев пише, че за шестдесет години лечителят е прегледал над сто хиляди болни, част от които е излекувал сам и то безплатно – „за дар от Бога пари не се вземат“, казвал той. В тази книга Николай Кафтанджиев разкрива много неизвестни страни от цялостната дейност на Петър Димков. Той е най-видният народен лечител в новата история на България и се нарежда сред водещите в света холистични терапевти (за цялостно лечение) за създадения от него собствен комплексен безвреден и ефективен метод на лечение. Той е прецизен ирисолог – диагностик. Петър Димков събира и прилага огромна съкровищница на народната ни медицина със собствени проучвания. След прецизна очна диагностика, той създава комплексен метод за борба и лечение на т.н. нелечими болести, включително и ракови заболявания. С издадените свои книги служи за просвещаване на много лекари природолечители у нас и в чужбина. Той пише, че за лечение на телесните болести, преди всичко, важно е комплексното лекуване на душата и Духа. Много от болестите се зараждат при слаб Дух и душевни страдания. Слаб Дух води до слаб имунитет. Написал е и книгата „Хигиена на душата“. Петър Димков има огромна дейност и творчество не само като народен Лечител, но и като духовен водач. Той пише за ценностите и християнския морал на „Човека на новото време“ и е не само зключително всестранно образован като лечител, но и ерудиран философ, познаващ много от

„Още приживе Петър Димков се беше превърнал в мит и легенда като Народен Лечител. След много преследвания, той получи признание като виден представител на народната ни медицина. Той обаче е нещо повече: най-видният и заслужил представител на народната ни медицина на нашето столетие и в същото време създател на български вариант на народната медицина днес Петър Димков има и друг значителен принос в областта на медицината. Той беше вещ ирисолог и автор на труд по очна диагностика. Още приживе той получи признание за тази си дейност“.

Николай Кафтанджиев

духовните учения на: д-р Рудолф Щайнер, Петър Дънов, Лев Толстой, Йога, Ръорих, Блаватска, Ани Безант, Кристиан Розенкройц, Орфей, богомилското учение (Боян Мага, Василий Врач) и др. Петър Димков е автор на най-важната книга за природолечение „Българска народна медицина природолечение и природосъобразен живот“ в три тома, многократно преиздавана, последно издание през 1991 г. В този епохален труд е разгледано

направлението „Хигиена на духа – основа на природосъобразния живот“. „Духът и тялото са две неделими неща и нямаш право да делиш неделимото“ – пише той. Подчертава, че хигиената на Духа е много по-важна от хигиената на тялото, защото Духът одухотворява тялото и господства над него. Затова лекуването на Духа трябва да заема видно място. Автор е на огромен труд - „Новият човек – творец на съдбата си“ в три тома (1981г.). Там той казва: „Новият човек е онзи, който има абсолютно здраво тяло, светъл ум, благородно сърце, възвишена душа и мощен дух“. Той счита, че много от болестите се дължат на слаб дух, който не може да владее тялото. Важен е и трудът му „Хигиена и лекуване на душата (2001 г.)“, разработен от научна, философска и религиозна гледна точка. Лечителят казва, че космическата мъдрост се получава по време на медитация. Той споделя, че медитацията е състояние, при което човек стига до голям вътрешен покой, до едно хармонизиране на душата и до дълбоко проникване в себе си. И в този вътрешен покой и тишина той прави дълбока връзка с духовните същества, с духовните Учители с космически мисли за служене и лечение на хората. Пише още, че молитвата е най-безопасният, най-благословеният път към Бога. И в тежки моменти е нужна молитва с молба за избавление, за излекуване. Всеки може да има сила на молитвата, но тя трябва да е много дълбока, искрена, от цяло сърце. Силната, чиста, вдъхновена молитва направо се отправя към духовните същества, към Христос, от където идва помощта. Лечителят цитира думите на Петър Дънов: „Когато се молите и мисълта ви е раздвоена, то молитвата стига само до тавана, а не до Бога“ и казва, че молитвата „Отче наш“ е най-силната молитва, дадена ни от самият Христос. Идването на Христос е най-великото събитие на Земята, след сътворението. Чрез свободната си воля човечеството си създава тежка карма с поддаването на изкушенията и на злото. Христос променя това положение, поемайки обективната карма на човечеството чрез живота и смъртта си, и я трансформира чрез Възкресеното Си нетленно тяло, като изпълва със своята светлина земната аура. От този момент личната карма ще се поема от всеки човек, избрал по свободна воля живота си чрез страдания, радост или благодат. Човекът се преражда

много пъти за живот на Земята, за да натрупа опит, способности и умения, за да се усъвършенства и одухотворява. Но най-голямата мощ и сила за духовната еволюция на хората е, че Христос донася на Земята силата на Любовта. Чрез тази сила, човек се издига в своята еволюция от материалния към духовния свят – към Христос, към Бога. Христос облъчва всеки човек със Своята Любов, която ще поведе душата по пътя на Истината и Мъдростта. Лечителят казва, че Христос посочва пътя на съвършенството чрез Любовта и Братството, в което хората трябва да живеят за спасението на своята душа от демоните и техните изкушения. Това е пътят на новия човек – творец на съдбата си. Петър Димков е в много близки отношения, често се среща и беседва с Учителя Петър Дънов. В своите книги лечителят много го цитира. Той възприема неговото учение и го прилага в живота си. Аз, като лекар, имах щастието да познавам Петър Димков и като негов последовател да присъствам при приемането на пациентите. Той посрещаше болния с усмивка, добросърдечност, благост и спокойствие. С добри думи го подкрепяше и насърчаваше да разкаже за оплакванията си. После сядаше пред болния съвсем близо, обхващаше главата му с две ръце и със затворени очи прошепваше молитва. За известно време оставаше в покой, предавайки лечебна, духовна енергия на болния. След това с фенерче осветяваше очите на пациента и с лупа наблюдаваше известно време ирисите на очите му. Ирисите на човека са свързани с всички органи на човешкото тяло. Ирисологията е прецизна и точна диагностична наука, която Петър Димков прилагаше и не само я беше овладял до съвършенство, но имаше и собствен принос в нея, за което беше признат в чужбина. В началото на всяко заболяване, даже още преди да се появят клиничните симптоми на болестта в ирисите се появяват мънички петънца, точки, чертички, облачета, които сигнализират, че в даден орган има смущение и ще се прояви, или вече е проявено заболяване. Така чрез точно насочено и пълноценно лечение, обхващашо всички тела на болния освен физическото, също и душевното и духовното, той може да бъде излекуван. С този точен диагностичен метод и с интуицията, която получаваше от духовния свят, лечителят поставяше своята диагноза. След това той изготвяше подробен план, индивидуален за всеки болен за ця-

лостно лечение. Планът обхващаше лечебните методи на природната медицина: билки, отвари, лапи, компреси, водни процедури, фрикции, масажи, а също и напътствия за природосъобразен начин на живот – слънце, въздух и водолечение, балнеолечение климатолечение и др. Прилагаше методът на Емил Куе за самовнушение, с който болният да повярва в своето излекуване, като си въздейства лечебно с думите: „Всеки ден ставам все по-добре“. Петър Димков прилагаше и други методи на душевно и духовно лекуване, индивидуално при всеки пациент. Болните идваха още няколко пъти по време на лечението. Понякога се добавяха и още процедури или нещо се променяше в лечението, според оплакванията на болния и хода на заболяването по време на лечението. Процедурите от лечебните му планове изискваха много търпение, старание, време и се прилагаша дълго, но винаги с добър лечебен ефект, защото бяха с натурални, безвредни лечебни средства и обхващаха цялостно болния с всичките му тела: физическо, душа и дух. Ето защо при лечителя имаше винаги много пациенти, които чакаха търпеливо дълго време на опашка пред вратата му. Те идваха отчаяни, лекувани без резултат при различни специалисти, но с надежда, че ще бъдат излекувани от него. И надеждите им се оправдаваха. Лечителят подчертаваше колко е важна радостта, положителните мисли, смехът за всеки човек. Това изпълва личността с оптимизъм, заряд от енергия, добронамереност, и така всяко начинание е успешно. На мен много са ми помогнали в живота мантрите, крилатите фрази на лечителя, които просветват в ума ми: „Умереност във всичко, това е най-важното условие за дълъг живот и здраве“. „Всеки ден ставам все по-добре“. „Да се научим да се смеем. Смехът е по-добър от всякакво лекарство.“ „Един ден без смях и усмивки е загубен за живота“. „Мечтай, вярвай и се смей!“ „Любовта, мъдростта и правдата са важни за човека“ „Мислите, които мислим, делата които вършим, храната, която ядем – всичко да бъде чисто.“

Лечителят Петър Димков казва: „Назад към природата! Живейте природосъобразен живот, т.е. живот с най-много физическа и духовна светлина! Здрав индивид – здраво общество, здрав народ и здраво и щастливо човечество!“

Д-р Иванка Кирова
Петър Димков (1886-1981)

Спомен за началото

На 14 май 1991 г. в Стара Загора се учредява първото Антропософско дружество „Рудолф Щайнер“, регистрирано в Старозагорския окръжен съд под №1768.

Ето какво си спомня Димитър Димчев за този забележителен момент:

„Учредяването стана според устава на Единното антропософско общество, както и според нашето законодателство. От Гьотеанума се изискваше участие на поне 7 души, които са вече членове на Антропософското общество. Ето защо бяха привлечени и приятели от София – Вера Гюлгелиева и Емил Танев. Подготовката отне цялата 1990 година. Заседанията, както и работата на антропософската група, се провеждаха в предоставения за тази цел дом на семейство Абаджииви. Уставът беше изпратен за одобрение в Дорнах. Съобщението за учредяването се появи и в списанието „Дас Гьотеанум“. Възлението на участниците беше голямо, питахме се дали това локално „юридическо лице“ ще се превърне в „зародишната клетка“, на бъдещето „национално“ Антропософско общество. На съдебното заседание, наред с много други неща, трябваше да обясняваме, че антропософията няма общо с националсоциализма и наркоманиите...Никой не беше чувал името Рудолф Щайнер...“

Снимка на учредителите: прави: Веселина Велкова, Емил Стоянов, Диана Демирева, Володя Григоров; седнали: Димитър Димчев, Вера Гюлгелиева, Катя Абаджиива, Татяна Димитрова; автор на снимката : Недялко Абаджиив

Самота

Без звук, без шум е самотата.
Тя завладява светлите души.
Поглежда въвн към суетата
и призрачните мостове руши.

В едно мълчание голямо,
открива своя пристан тих.
Събира в шепата си само,
вълшебен и възвишен стих.

Живее във копнежа вечен,
за правда, светлина, любов,
на всеки, който е наречен –
за свобода да е готов.

Вихра Калапишева

СЪОБЩЕНИЕ

Скъпи членове на АО,
общото събрание на
Сдружението, което не можехме
да проведем през април, засега
се отлага за 26. септември 2020
година. Ако възникнат нови об-
стоятелства, те ще бъдат опо-
вестени на сайта

Честит празник Йоановден
на всички, които го празнуват!

От УС на АОБ

АНТРОПОСОФСКИ ГРУПИ

ВАРНА

Антропософска група
„**Михаилова ковачница**“
Радослава Ангелова
тел. 0878 478 638

СОФИЯ

Група „**Михаил**“
Лалка Фингарова, тел. (02) 868 99 49;
0888 263 741

Антропософски кръг „**Аристотел**“
Доц. д-р Иванка Кирова,
тел. (02) 831 78 74

Група „**Рудолф Щайнер**“
Александър Бояджиев
тел. 0888 406 095

Група „**Ариадна**“
Диана Ботушарова
тел. (02) 840 7643; 0879 923 866

Група „**ЛОГОС**“
Константин Йорданов
тел. 0894 515 355

Група „**Космософия**“
Лиана Антонова, тел. (02) 856 67 35

**Курсове по антропософска
социална арт-терапия**
За връзка:

Снежана Бечева 0887 049 946
Вихра Калапишева 0887 152 335.

СТАРА ЗАГОРА

Група „**Антропос-София**“
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

Група „**Рудолф Щайнер**“
Георги Акабалиев, тел. 0878 398 509

Евритмия за деца и възрастни
Диана Демирева, тел. 0887559777,

Социална художествена терапия
„**Дъгата на Дочка**“
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

ЯМБОЛ

Група „**Светлина**“
д-р Ива Манева, тел. 0887 179 057

ПЛОВДИВ

Група „**Мани**“
Тони Кюмуджиян-0888992862
Мартин Атанасов-0883604339

**ФОНД за НАБИРАНЕ
на СРЕДСТВА**
за закупуване на
**Антропософски дом
в София (към АОБ)**

Дарителски сметки:
BGL BG24UNCR76301075590031
USD BG10UNCR76301175509595
EUR BG07UNCR76301475508630

Текуща наличност: 4735 лв.

За контакти:

Георги Акабалиев – 0878 398 509
Александър Бояджиев – 0888 406 095
БЛАГОДАРИМ !

Скъпи приятели, уважаеми
читатели на „**Антропософски вест**“,
Всеки, който желае да изкаже мнени-
е или коментар по разискваните в
настоящия и бъдещите броеве на вест-
ника теми, може да ни пише на е-mail:
vestnik@aobg.org . **Очакваме ви.**
От редакцията

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Христина Ангелова
Веселина Велкова
Диана Ботушарова
Юлия Стоянова
Георги Акабалиев
Тел: 0889 291988; 0897 728885
e-mail: vestnik@aobg.org
уебсайт: www.aobg.org

Отговорност за съдържанието на
публикуваните материали носят
единствено техните автори.